

ZRÍNYI MIKLÓS
NEMZETVÉDELMI EGYETEM
Felderítő Tanszék

Handwritten signature: Zrínyi Miklós

ZMNE Szolg. Könyvtár

sz. soksz. pld.

Nyt. szám:

„1992. Évi LXIII. Tv. 19.§. (5) bek. alapján

NEM NYILVÁNOS

2001-től számított 5 évig”

A CSAPATFELDERÍTÉS FEJLŐDÉSE ÉS HELYZETE AZ 1945-85-ÖS ÉVEKBEN

EGYETEMI JEGYZET

Budapest, 2001.

Írta:
Polgár Ervin nyá. vezérőrnagy

Lektorálta:
Dr. habil. Héjja István
tanszékvezető, egyetemi docens

Felelős kiadó: Dr. Szabó Miklós, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem rektora
Készült a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Nyomdájában, 60 példányban
Felelős vezető: Kardos István

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ.....	5
BEVEZETŐ.....	6
1. FEJLESZTÉSI IDŐSZAKOK ÉS AZOK TARTALMA.....	8
1.1. Első időszak (1945-56).....	8
1.2. Második időszak (1956-1963).....	11
1.3. Harmadik időszak (1963-1970).....	13
1.4. Negyedik időszak (1971-1985).....	15
2. A FELDERÍTŐ CSAPATOK KÉPESSÉGEI ÉS AZ ALKALMAZÁS FŐBB ELVEI.....	21
2.1. Az 1980-as évek közepére kialakult szervezetek felderítő képességei.....	21
2.2. A felderítés megszervezésének és a felderítő alegységek (szervek) alkalmazásának főbb elvei.....	24
3. A FELKÉSZÍTÉS, KIKÉPZÉS RENDSZERE ÉS HELYZETE.....	28
3.1. Tisztek, tiszthelyettesek felkészítése.....	28
3.2. A felderítő sorállomány kiképzése.....	29
3.3. A felderítő alegységek, szervek harc előtti közvetlen felkészítése.....	33
4. A FELDERÍTŐ TISZTEK ÉS TISZTHELYETTES KÉPZÉSE.....	36
4.1. Hivatásos tisztek képzése.....	36
4.2. Hivatásos tiszthelyettesek képzése.....	37
4.3. Tartalékos felderítő tisztek képzése.....	38
BEFEJEZÉS.....	39
AJÁNLOTT IRODALOM.....	42

ELŐSZÓ

A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtudományi Kar Felderítő Tanszéke 2001-ben látta elérkezettnek az időt, hogy a felderítés-hírszerzés története tantárgyat kialakítsa és ezen belül „A csapatfelderítés fejlődése és helyzete az 1945-85-ös években” című jegyzetet az éves jegyzetkészítési tervbe betervezze. Egyben olyan személyt kérjen fel a jegyzet megírására, aki ezt hitelesen, a hadtörténeti jelleg tiszteletben tartása mellett vállalja.

A tanszék az egyik oldalról arra törekedett, hogy megszerezze a jogot a különböző minősített irodalmak titkosságának a feloldásával, hogy egyáltalán érdemben foglalkozhasson a témákkal. A jogutód Magyar Köztársaság Felderítő Hivatal főigazgatója 2001. márciusában feloldotta a titkosságát a mérvadó irodalomnak és ezzel megteremtődött a lehetősége a kidolgozás megkezdésének. Polgár Ervin nyugállományú vezérőrnagy — aki köztisztviselőként álló képviselője e kornak — készségesen elvállalta, hogy az egyetem és a tudományterületek adta keretek között történeti és szakmai hűséggel — politika mentesen — mutatja be a címben jelzett 40 év történetét. Polgár Ervin ny. vezérőrnagy — a jegyzet készítője — a 2000. évi Tudomány Napja alkalmából megkapta a Pro Militum Arbitus kitüntető címet, melyet a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem rektora és Intézményi Tanácsa alapított a tudományos fokozattal nem rendelkező tiszteknek és tábornokoknak, akik több évtizedes pályafutásuk során meghatározó szerepet töltek be a fegyvernem vagy a szolgálati ág tevékenységének elméleti megalapozásában és gyakorlati irányításában.

Az utolsó 15 évet úgy tekintjük, hogy ott még nem teremtődött meg az az időbeni távlat, ami az objektivitás feltétele. Természetesen itt felmerül a kutathatóság is a betekintési jogokon, vagy annak megtagadásán keresztül.

A tanszék hálás azért a kidolgozó munkáért, amelyet nagy lelkiismeretességgel elvégzett a szerző, és ezzel az utókor nyilvános kritikájának tettük ki a feldolgozást. A felderítő hallgatóknak a hadtörténelem tantárgy tanulmányozásához ajánlott irodalomként javasoljuk felhasználni a jegyzetet.

Budapest, 2001. április 20.

Dr. habil Héjja István

BEVEZETŐ

Csapatfelderítési a szárazföldi összefegyvernemi csapatok állományában lévő szervezetszerű felderítő alegységek, valamint a lövész (lovas), gépkocsizó lövész, harcokosi alegységek állományából ideiglenesen létrehozott felderítő szervek hajtották végre azzal a feladattal, hogy adatokat szerezzenek a szemben álló fél csoportosításairól, szervezeteiről, fegyverzeteiről, felszereltségéről, tevékenységük jellegéről.

E feladatokat általában különböző felderítő szervek (figyelők, figyelőőrök, harcfelderítő járőrök, felderítő osztagok) alkalmazásával hajtották végre a saját csapatok harcrendjéből, az előtt, vagy azoktól eltávolodva, az ellenség harcrendjében, annak mélységében.

Közvetlenül a II. világháború utáni években a háború utolsó évében megalakított magasabbegységek (kettő gy. ho.) szervezeteiben megalakított „gyorscsapatok” felderítési feladatok végrehajtására is hivatottak voltak, bár a „csapatfelderítő alegységek” megnevezés ekkor még nem volt ismert.

Az 1950-es évektől — a hidegháborús légkör erősödése miatt — erőteljes haderőfejlesztés bontakozott ki, a szárazföldi csapatok állományában hadosztályok, hadtestek kerültek felállításra.

A lövész (lov., gl., g.) hadosztályok állományában már megjelentek a felderítő szervezetek, az ezrednél ezred közvetlen felderítő szakaszok majd századok, a hadosztályoknál önálló felderítő századok, majd zászlóaljok, amelyek alaprendeltetése már a felderítés volt.

Az ezred, hadosztály, hadtest törzsekben megjelennek a felderítés szervezésére, irányítására hivatott felderítő alosztályok (ezrednél f. ti., hadosztályoknál, hadtesteknél f. alo.).

A felderítő erők felkészítése, kiképzése alapvetően a szovjet hadseregtől átvett szabályzatok, segédletek, módszerek alapján történt, melyek gyakorlattá tételére széleskörű tanácsadói testületet hoztak létre.

A hidegháborús évek erősödésével, a világpolitikai feszültség növekedésével egyre intenzívebbé vált a haderőfejlesztés, — közben állandó átszervezések, leszervezések, felállítások történtek — a Magyar Néphadsereg (MN) a hazai költségvetésekből egyre nagyobb összeget kapott.

Ennek eredményeként az '50-es évek második felében, majd egy átmeneti haderőcsökkentés után az 1960-as évekre lényegében kialakultak — de a továbbiakban folyamatosan korszerűsített — a harcászati és hadműveleti rendeltetésű felderítő erők.

A szárazföldi csapatok (hadsereg) állományában lévő gépkocsizó lövész (hk.) hadosztályok felderítő zászlóaljai a csapatfelderítő alegységek mellett már mélységi felderítő, valamint rádió és rádiótechnikai felderítő alegységek-

kel is rendelkeztek. Hadsereg-közvetlenként pedig felállításra került először egy önálló mélységi felderítő század, majd zászlóalj, egy rádió és rádiótechnikai felderítő zászlóalj, valamint háborús tevékenység esetén rendelkezésre állt kezdetben kettő önálló felderítő repülő század, (harcászati, valamint tü. fi. és h.) majd később egy harcászati felderítő repülőezred.

Ezen felderítő erők felkészítésére, irányítására az ezredeknél felderítő főnök, a hadosztályoknál (hadtesteknél) felderítő alosztály, majd a hadseregnél (hadtestnél) felderítő osztály került létrehozásra.

A központi irányítást kezdetben egy VK-közvetlen csapatfelderítő osztály, majd a Harckiképzési és Testnevelési Csoportfőnökség állományában lévő felderítő csoport, majd ismét egy VK-közvetlen csapatfelderítő osztály (VK.9.Ö.0.) hajtotta végre. Az 1970-es évek második felétől a feladatokat a VK. 2. Csoportfőnökség állományában létrehozott hadművelati és harcászati felderítő szolgálat látta el.

A szervezetekkel párhuzamosan korszerűsödtek a felderítő erők technikai eszközei is. Az 1960-as évektől az előregedett PT-76-os úszóharckocsik helyett hazai bázisokon kifejlesztett felderítő úszóképkocsik (FUG-ok, majd felderítő PSZH-k) kerültek a csapatfelderítő alegységek állományába, a mélységi felderítő alegységek szállítására pedig terepjáró személygépkocsik kerültek rendszerbe. A hadművelati és harcászati rendeltetésű rádiófelderítő alegységek részére hazai bázisokon kifejlesztett felfedő, lehallgató és iránymérő komplexumok (a rádiótechnikai felderítő berendezések szovjet beszerzésből származtak) kerültek kialakításra, rendszerbe állításra.

A megerősített felderítő szervezetek, az új felderítő technikai eszközök beszerzése és rendszerbe állítása lehetővé tette, hogy mind harcászati, mind hadművelati szinten az összefegyvernemi parancsnokok rendelkezzenek annyi és olyan minőségű felderítési információval, adattal, amelyek szükségesek voltak a megalapozott elhatározások meghozatalához.

A fentiek alapján az 1970-es évek második felétől a csapatfelderítés gyűjtőfogalma *hadművelati és harcászati felderítésre* változott.

A felkészítés és kiképzés hatékonyságának növelése érdekében felhasználatra kerültek a *Varsói Szerződés tagállamai felderítő szolgálatainak* tapasztalatai, az átadott korszerű harcászati és hadművelati elvek és módszerek.

Az 1970-es évek végétől rendszeresen (a jóváhagyott központi terveknek megfelelően) végrehajtásra kerültek olyan felderítő módszertani bemutató foglalkozások, felderítő rendszergyakorlatok, melyek lehetővé tették a harcászati és hadművelati felderítő rendszerek kialakítását és összekovácsolását.

Mindezek eredményeként a különböző fokozatú felderítő törzsek és különböző rendeltetésű télderítő alegységek alapvetően megfeleltek a velük szemben támasztott követelményeknek.

1. FEJLESZTÉSI IDŐSZAKOK ÉS AZOK TARTALMA

A felderítés fejlesztése a MN szárazföldi csapatai egészére kidolgozott, általában 3-5 éves fejlesztési tervekben foglalt irányelvek, szervezetek és létszámot alapján valósult meg.

A főbb időszakokra kidolgozott tervek mellett általában évente-kétévente történtek korrekciós fejlesztések, de ezek lényegében nem befolyásolták a máig kialakított szervezeteket. Ilyen lépésekre rendszerint akkor került sor, ha új harcitechikai eszközök kerültek beszerzésre, vagy a már kialakított szervezetekben újabb létszámigények, vagy átcsoportosítások váltak szükségessé.

1.1. ELSŐ IDŐSZAK (1945-56)

A II. világháború utolsó évében az Ideiglenes Magyar Kormány intézkedésének megfelelően a MM 1945. február 1-jén elkészült tervei alapján megalakult az 1. és 6. gy. hadosztály, melyek hadrendjében egy-egy felderítő osztály (ma fogalom szerint zászlóalj) volt szervezve „gyorscsapat” megnevezéssel.

Az osztály állományában egy-kettő lövész század, egy gépkocsizó század egy páncéltörő szakasz, rádiós és műhely szakasz volt szervezve. *Összlétszána kb. 630 fő/vo/i.*

A fentiekben kívül a hadosztály kiképző táborában volt még egy „gyors” kiképző szakasz, mely a kiképzés mellett a kiegészítést is biztosította volna.

A hadműveleti területekre előrevont, illetve előrevonásra kész hadosztályul (csak az 1. gy.ho. került Ausztria területére) azonban a háború befejeződés miatt alkalmazásra nem kerültek és azokat 1945. május második felében felioszlatták. (Ezért a felderítő szervezetek tevékenységéről adatok nem állnak rendelkezésre.)

Állományukból kiképző dandárok, önálló osztályok és ütegek alakultak, melyek 1949-ig működtek. Ezek bázisain hajtották végre 1948-49-ben KOSSUTH AKADÉMIA-ra jelentkező fiatalok alapkiképzését.

A haderő átszervezésére, új alakulatok felállítására az 1949-50-es évektől került sor, a szovjet hadsereg szervezeti tagozódásának megfelelően.

1950-52 között felállításra került három lövész és egy gépesített hadtest. A hadtestek állományába 2-3 lövész (lovas, gépesített, harckocsi) teljesen vagy részlegesen feltöltött hadosztály tartozott, melyek állományában megjelentek a felderítő alegységek.

Az első felderítő alegységek 1949. végétől kerültek felállításra hadosztályonként közvetlen felderítő század, majd zászlóalj szervezetben. A lövész (lov., g., hk

ezredek állományában 1950-től fokozatosan felderítő szakaszok kerültek felállításra.

A) *A hadosztály közvetlen felderítő századok* állományába három felderítő és egy géppuskás szakasz tartozott, szállító eszközei terepjáró személygépkocsik (WEAPON. cs-350-es) és oldalkocsis motorkerékpárok voltak. *Összlétszáma kb. 83 fő volt.*

A hadosztály közvetlen felderítő zászlóalj állományába a harcbiztosító és kiszolgáló alegységek mellett kezdetben egy páncélgépkocsi század, kettő motorkerékpáros század, egy közepes harckocsi század és egy 76 mm-es rohamlöveg üteg tartozott. Ez a szervezet a PT-76-os úszóharckocsik beérkezése folyamatában annyiban változott, hogy a páncélozott gépkocsi és közepes harckocsi századok helyett úszóharckocsi századok kerültek megalakításra.

Létszámú kb. 314 fő volt, fegyverzetét alapvetően a harckocsik, rohamlövegek és az oldalkocsis motorkerékpárokra szerelt golyószórók alkották.

A hadosztály közvetlen felderítő zászlóalj állományukból *képesek voltak* 5-8 harcfelderítő járőr, 1-2 felderítő osztag és több figyelőőrs felkészítésére, működtetésére. A harcfelderítő járőrök feladataikat általában lesállítások létesítésével és rajtaütéssel hajtották végre. A megerősített századerejű felderítő osztagok feladataikat általában harccal oldották meg a valószínű ellenség harcrendjének mélységében.

B) *Az ezred közvetlen felderítő szakaszok létszáma* kezdetben csak *21 fő volt,* fegyverzetük csak könnyű fegyverekből (pi., gpi., gsz.) állt. Az alegységek 9 db. motorkerékpárral és 1 db. 3 tonnás tehérgépkocsival rendelkeztek.

Az ezred *közvetlen felderítő szakaszok* képesek voltak 2-3 harcfelderítő járőr alkalmazására.

Összeköttetésre valamennyi szinten az R-10 és R-20 típusú rádiókat alkalmazták.

Mivel a felderítési feladatok elsajátítása és gyakorlati végrehajtása fokozott fizikai igénybevételt követelt, a felderítő állomány megemelt ételmezési normát (2-es) kapott.

A felderítő alegységek felállításával párhuzamosan a hadtest törzsekbe egy 3 főből álló felderítő alosztály, a hadosztályok törzseibe pedig 2 főből álló felderítő alosztályok, míg az ezredekénél 1-1 felderítő tiszt került a szervezetbe.

C) A felderítő alosztályok, tisztek szakirányítására az 1949-50-es években a HM Harckiképzési és Testnevelési Csoportfőnökség állományában egy 3 fős felderítő részleg, majd 1951-től a VK állományában egy 16 fős *önálló felderítő osztály került felállításra.*

Az osztály (bár az állománytábla szerinti létszámát soha nem érte el) alapfeladata volt a szakmai alárendeltségében lévő felderítő alosztályok (tisztek) és csapatok szakirányítása. E tevékenységét a hadtest felderítő főnökök útján gyakorolta.

Alapvető feladatai az alábbiak voltak:

- a csapatfelderítéssel szemben támasztott követelmények kidolgozása, a követelményeknek megfelelő szervezetek kialakítása, a szükséges technikai eszközök beszerzése és rendszerbe állítása, együttműködve az illetékes VK és HM szervekkel;
- a hivatásos állomány felkészítésével kapcsolatos elvek, módszerek kifejlesztése (adaptálása) és a felderítő szervezetekben a szükséges felderítő tiszti, tiszthelyettesi állomány biztosítása;
- a harcászati felderítés megszervezésével, megtervezésével és vezetésével kapcsolatos elvek és módszerek kidolgozása és elsajátíttatása a felderítő főnökökkel;
- a sorállomány kiképzési követelményeinek meghatározása, a szükséges kiképzési programok kidolgozása, kiadása, a kiképzettség színvonalának folyamatos felmérése;
- a lövész (lov., g., hk.) csapatok felderítő kiképzésével kapcsolatos követelmények, tárgykörök és óraszámok meghatározása a HM Harckiképzési és Testnevelési Csoportfőnökség útmutatása alapján;
- a szovjet hadseregtől átadott szabályzatok, kiképzési utasítások és más segédletek adaptálása a magyar viszonyoknak megfelelően, az átvett felderítő és harcitechnika kezelésével, üzemeltetésével kapcsolatos leírások összeállítása.

A fentiek alapján az osztály az 1950-es évek első felében a fenti feladatokat eredményesen megoldotta, annak ellenére, hogy a rendelkezésre álló felderítő tiszti és parancsnoki állomány felkészültsége, a rendelkezésre álló technikai eszközök állapota sok kívánnivalót hagyott maga után.

1954-55-re kiderült, hogy az ország teherbíró képessége nem bírja el a nagy létszámú hadsereg fenntartását, ezért 1955-56-ban nagyarányú leszervezésekre, átszervezésekre került sor. *1954-ben feloszlatták a VK önálló csapatfelderítő osztályt is. 1956 őszére a MN szárazföldi csapatainak szervezetei teljesen szétzilálódtak, melynek áldozatául estek az addigra összekovácsolódott felderítő alegységek is.*

Összefoglalva: Ez az időszak lényegében a rendszerváltás időszaka is volt, mivel a demokratikus Magyar Honvédség (MH) fokozatosan átalakult a szovjet típusú katonai szervezetekké. E folyamatot a MH-ből átvett és gyorstalpaló tanfolyamokon végzett, lényegében tapasztalatlan fiatal hivatásos állomány hajtotta végre a szovjet tanácsadók irányításával.

A kialakult felderítő törzsek és csapatok sok nehézséggel, elméleti és gyakorlati hiányosságokkal — de az akkori követelményeknek megfelelően — feladataikat megoldották.

1.2. MÁSODIK IDŐSZAK (1956-1963)

A hidegháborús légkör további növekedésének következtében a MN szárazföldi csapatainak szervezeteit, felszereltségét és elhelyezkedését a haderő várható hadműveleti tevékenységének megfelelően — a főerőket az ország nyugati körzeteiben csoportosítva — hozták létre. Új helyőrségeket és alakulatokat hoztak létre, illetve alakítottak meg, melyek érintették a felderítést is.

Megszüntették a hadtest-parancsnokságokat és 1961-ben megalakult az elvonuló 5. hadsereg-parancsnokság Budapest helyőrségben, melynek rövidesen alárendeltségébe kerültek — a HM alárendeltségéből — a szervezetenként még formálódó hadosztályok. A hadsereg-parancsnokság állományába szervezetenként egy felderítő osztály került, élén a hadsereg felderítő főnökkel.

A) 1957-61 között a *hadosztályoknál* önálló felderítő századok voltak csökkentett szervezettel, (egy mkp.sz., kettő gl.sz., egy iskola sz.) majd 1962 őszén ezen alegységek ismét *zászlóaljja szerveződtek*. Szervezeteikbe kezdetben a törzs és kiszolgáló alegységek mellett csak egy BRDM-ekkel felszerelt felderítő század (f.sz., mkp-os sz.) és egy mélységi felderítő szakasz volt. A későbbiekben a felderítő század mellett a szervezetbe került egy úszóharckocsi század és egy mélységi felderítő század is. Ez a szervezeti tagozódás, a felderítő technika folyamatos váltása mellett lényegében a rádió és rádiótechnikai felderítő század rendszerbe állításáig alapvetően nem változott.

Az *ezredeknél* meglévő felderítő szakaszok szerkezete lényegében nem változott, a felderítő technikai eszközök váltása viszont elkezdődött és ezzel együtt nőttek a felderítés lehetőségei.

A honi bázisokon kifejlesztett és gyártott felderítő páncélozott felderítő úszógépkocsik (FUG-ok) 1963-tól kerültek a felderítő alegységek szervezeteibe.

A hadosztály felderítő alosztályok (3 fő), valamint az ezred felderítő főnökök szervezeti, létszámviszonyai lényegében nem változtak.

B) A *hadműveleti felderítés* lehetőségeinek további növelése érdekében a VK 2. Csoportfőnökség állományában lévő önálló rádió és rádiótechnikai felderítő egység állományából 1962 őszén megalakult egy elvonuló *önálló rádió és rádiótechnikai felderítő zászlóalj*, amely az 5. hadsereg alárendeltségébe került és Budapest helyőrségben hajtották végre a szervezetek összekovácsolását.

1959 őszén a VK 2. Csoportfőnökség közvetlen alárendeltségében megalakult a 34. önálló különleges rendeltetésű mélységi felderítő század, amely 1962-ben zászlóaljja szerveződött. (Ezt itt azért érdemes megemlíteni, mert az 1970-es évek második felében ez a zászlóalj az összefegyvernemi hadsereg parancsnokság alárendeltségébe került, magába olvasztva a hds. közvetlen önálló mélységi felderítő századot.)

A hadsereg felderítő osztály létrejöttével a hadosztály felderítő alosztályok és a hadsereg közvetlen felderítő csapatok szakirányítását, vezetését közvetlenül a hadsereg felderítő főnök irányította az állományában lévő szaktisztek (csapatfelderítő, mélységi, ráf és rtf.) útján.

A hadsereg felderítő osztály állománya, felkészültsége folytán képes volt pótolni azokat a hiányosságokat, amelyeket a VK 9. önálló osztály létrehozásáig a központi szerveknek kellett volna végrehajtaniuk. (Ebben az időszakban a HM szerveknél gyakran felmerült az a vád, hogy a hadsereg-parancsnokság átvette a központi szervek feladatait.)

C) A felderítés tervezésével-szervezésével kapcsolatos központi (VK szintű) feladatokat kezdetben a HM Kiképzési Csoportfőnökség állományában egy felderítő osztály (4-5 fő) hajtotta végre. Ez az osztály jogosítványánál, kevés létszámánál fogva csak az Összkövetelményi Programok összeállítására, a szakkiképzés esetenkénti ellenőrzésére volt képes, bár bevonták a fejlesztési munkálatokba is: majd ezen feladatokat *1963-tól a VK közvetlen 9. önálló osztály* vette át. Ez az osztály elhelyezésileg a VK 2. Csoportfőnökséghez került, ami jelentős mértékben elősegítette a hadműveleti és harcászati felderítéssel kapcsolatos tervezési, szervezési, irányítási feladatok eredményesebb végrehajtását.

Az osztály állományának összetétele, létszámviszonyai azonban messze elmaradtak a központilag meghatározott funkcionális feladataitól, így feladatait nem volt képes maradéktalanul végrehajtani. Szervezete egy hadműveleti és egy kiképzési osztályra tagozódott.

Szakirányító tevékenységét a hadsereg felderítő főnök (majd 1966-tól még a 3. hadtest felderítő főnök), valamint a ZMKA és a KLKF felderítő tanszék-vezetői útján valósította meg. Közvetlen alárendeltségében megalakult EGER helyőrségben egy Felderítő Kiképző Központ (FKK), de ez fennállása során alapfeladatait csak részben tudta teljesíteni.

A VK 9. önálló osztály részéről alapvető feladat volt a felderítés irányításának tervszerűbbé, szervezettebbé tétele, a Vezérkar és a HM Kiképzési Főcsoportfőnökség részéről kiadott követelmények megvalósítása. Ennek megfelelően *kiemelt figyelmet fordítottak* a csapatok átszervezésével, feltöltésével, az új felderítő technikai eszközök beszerzésével és rendszerbe állításával, valamint a felderítő tisztek felkészítésével kapcsolatos feladatok eredményes végrehajtására.

Nagy gondot okozott az új helyőrségekben (főleg Újdörögdön) a hivatásos állomány életkörülményei feltételeinek biztosítása, a tisztek, tiszthelyettesek áthelyezése, a szervezetek feltöltése, az új harcitechikára való áttérés zökkenőmentes végrehajtása.

Mindezen feladatokat hiányos tiszti és tiszthelyettesi feltöltésekkel, magasabb képzettség nélküli hivatásos állománnyal hajtották végre nagyobb zökkenők nélkül.

Összefoglalva: Erre az időszakra esett a kialakult típusszervezetek további erősítése, a harcászati és hadműveleti követelményeknek megfelelő vezetési fokozatok és csoportosítások kialakítása.

Egyértelművé vált, hogy a csapatfelderítés központi irányítására egy VK közvetlen szerve van szükség, amely képes a felderítő erők béke és háborús feladatainak tervezésére, szervezésére, irányítására.

Az időszak végére kialakult felderítő törzsek és csapatok eredményesen oldották meg a rájuk háruló feladatokat, nőtt a felderítésjelentősége.

1.3. HARMADIK IDŐSZAK (1963-1970)

Ez az időszak volt a legbonyolultabb, egyben legtartalmasabb a hadműveleti és harcászati felderítő törzsek és csapatok életében. Pl. a felderítő alegységek szervezeti felépítése ezen időszak során négyszer került módosításra, melyek során véglegesen kialakultak a felderítő törzsek és csapatok béke („B”) és minősített („M”) szervezetei, létrejöttek az azonnali, a rövid és hosszabb készenlétű felderítő törzsek és csapatok.

A terveknek megfelelően kialakult az elvonuló szárazföldi csapatok hadműveleti csoportosítása. Az 5. hadsereg-parancsnokság átdiszlokált Székesfehérvár helyőrségbe.

A) *Az első lépcsőben* az azonnali készenlétű 8., 9. gépkocsizó lövész és 11. harckocsizó hadosztály, a második lépcsőben a rövid készenlétű 7. gépkocsizó lövész hadosztály, valamint a hosszabb (M2-M3) készenlétű 4. és 15. gépkocsizó lövész hadosztály helyezkedett el.

Az első lépcsőbe tervezett hadosztályok szervezeteiben lévő *felderítő zászlóalj* csak kevés létszámmal rendelkeztek, így gyakorlatilag a harckészültségbe helyezés (R) R+12 órára készen voltak elvonulásra.

Ezek állományukban a parancsnokság, a törzs és a kiszolgáló alegységek mellett (z. segélyhely, ellátó, szállító és javító raj) az *alábbi alegységekkel rendelkeztek:* egy csapatfelderítő század (FUG), egy harckocsi század (1-2 uhk. szakasz), egy mélységi felderítő század (1-3 MFCS) és egy rádió és rádiótechnikai felderítő század.

A többi hadosztály (4., 7., 15.) felderítő zászlóaljai is hasonló szervezettel rendelkeztek, de erősen csökkentett „B” állománnyal és az első lépcsőben lévő felderítő zászlóaljaktól lecserélt harci technikával kerültek feltöltésre (a 15. gl. ho. f. z-a ekkor még csak gépjárművekkel rendelkezett).

Azért, hogy a létszámmal és felderítő technikai eszközökkel rendelkező ke-retzászlóalj hivatásos állománya foglalkoztatva legyen, a 7. gépkocsizó lö-vész hadosztály felderítő zászlóaljának feladata volt az egyetemi előfelvételi-zett állomány kiképzése, míg a 4. gépkocsizó lövész hadosztály felderítő zászlóalja tartalékos tiszt ki-képzést folytatott (évente 25-30 fővel).

Az ezredeknél felderítő századokat állítottak fel. A század állományába há-rom csapatfelderítő szakaszt szerveztek, — és a készenléti állapottól függően — különböző létszámmal és típusú harcjárművel (10 db. FUG vagy gk.) ren-delkeztek.

B) *A hadsereg közvetlen felderítő csapatok helyzetében, lehetőségeiben is változás, fejlődés következett be.*

Hadsereg-közvetlen alakulatként megalakult egy önálló mélységi felderítő század a 34. önálló mélységi felderítő zászlóalj bázisán, Szolnok helyőrségben.

A 27. önálló mélységi felderítő század létszáma és technikai ellátottsága biztosította 8. majd M+24 órától 12 MFCS alkalmazását. A század a 34. önálló felderítő zászlóalj bázisain összekovácsolódott és képes volt hadműveleti feladatokat végrehajtására.

A 2. önálló rádió és rádiótechnikai felderítő zászlóalj még Budapest hely-őrségben volt elhelyezve és szervezeti feltöltésével, összekovácsolásával, a rendelkezésére álló részére hazai bázison kifejlesztett (beszerzett) rádió és rádiótechnikai felderítő komplexumok átvételével, beüzemeltetésével foglal-kozott.

Mind a harcászati, mind a hadműveleti rádió és rádiótechnikai felderítő alegységek felkészítését, kiképzését hátráltatta a szaktechnikai eszközök gya-kori meghibásodása (ezek lényegében rövididejű csapatpróbák után már rend-szerbe kerültek).

A javításokat csak központi bázison (Hidász u.) tudták végrehajtani, rend-kívül hosszú átfutási idővel. Ezen segített az 1969-ben felállított hadsereg szintű *rádió-felderítő javító bázis*, mely kezdetben Székesfehérváron a tábori híradó-anyagjavító bázis állományában, majd önállósítva Szombathelyen a 2. ö. ráf. és rtf. zászlóalj állományában került felállításra. Ez a javító bázis kez-detben csak kisjavításokat, majd a szervezet feltöltése után esetenként közép javításokat is képes volt végrehajtani.

A 101. önálló felderítő repülő ezred állományában 12-18 db. L-29-es típusú felderítő repülővel (ezek csehszlovák gyártmányú iskolagépek voltak) R+12 óra múlva állt a hadsereg felderítő főnök rendelkezésére, de irányítását, a légi felvételek feldolgozását továbbra is az Országos Légvédelmi Parancsnokság (OLP) végezte. Az ezred 1970-ben Szolnokra települt és kiszolgált a repülő-tiszti iskolái.

Az 5. hadsereg felderítő osztálya fő feladatának tekintette az osztály és a szakmai alárendeltségében lévő felderítő törzsek, valamint a hadsereg közvetlen csapatok mielőbbi összekovácsolását, a hadrafoghatóság feltételeinek biztosítását. Kidolgozták a 3x8-s kiképzés rendszerét (ezt a VK 9. önálló osztály nem tudta megoldani).

Segítő ellenőrzésekkel, hadseregszintű összevonásokkal (eje., uhk., ráf. stb.) valamint a harcászati tárgykörök módszertani feldolgozásával megszilárdította a felderítő tisztek szakmai felkészültségét.

C) A VK 9. önálló osztály szakirányító tevékenységét közvetlenül az 5. hadsereg, 1966-tól még a 3. hadtest felderítő főnök, továbbá a tanintézetek (ZMKA, KLKF, KTI) vonatkozásában a tanszékvezetők (felderítő csoportvezető) útján valósította meg. Közvetlenül irányította a Felderítő Kiképző Központot.

Alaprendeltetése nem változott, csak kibővült. Bár a hadsereg felderítő osztály sok. a csapatokkal összefüggő feladatot levett a válláról, de az MN szintű fejlesztési, a harci technika beszerzésével, rendszeresítésével, valamint a felderítő szakkiképzés követelményrendszerének meghatározásával, a kiképzési programok kidolgozásával, továbbá a csapatok kiképzési segédletekkel és eszközökkel való ellátásával kapcsolatos feladatok továbbra is az osztály hatáskörébe tartoztak.

Bedolgoztak a HM VK által kiadott Direktívákba, Kiképzési Intézkedésekbe, központilag kiadott más utasításokba, végezték az 5. hadsereg hadműveleti alkalmazásával kapcsolatos tervező munkát.

Ezen időszakban megszaporodtak és rendszeressé váltak a VSZ hadseregek felderítő szolgálataival kapcsolatos találkozások, tapasztalatátadások. E találkozások gyakorlati eredménye volt egy sor segédlet átvétele és az új felderítő technikai eszközök megismerése.

Összefoglalva: ezen időszakban kialakultak minden szinten a felderítő törzsek és csapatok végleges szervezetei és a *csapatfelderítés hadműveleti és harcászati felderítéssé* alakult.

A szervezetekbe került hivatásos állomány felkészültsége, a kiképzés végrehajtása és megalapozottsága biztosította a felderítő törzsek és csapatok akkori követelményeknek megfelelő harckészültségét és hadrafoghatóságát.

1.4. NEGYEDIK IDŐSZAK (1971-1985)

Ezen időszak három fejlesztési tervet foglalt magában, melyek közül a *legértalmasabbak az 1971-80 közöttiek voltak.*

E fejlesztési tervek *főbb célkitűzései* arra irányultak, hogy az 1970-re kialakult felderítő törzsek és csapatok szervezeteit tovább korszerűsítse, növelje a

békeszervezeteket és alkalmasabbá tegye ezeket a béke és háborús feladataik eredményesebb végrehajtására.

A csapatszervezetek korszerűsítését, a létszámok növelését kezdetben szükségessé tették *a rendszerbe állított nagymennyiségű felderítő és harcitechnikai eszközök* is, amelyek lehetővé tették a már meglévő szervezetek teljesebbé tételét; új felderítő alegységek létrehozását, a rövid és hosszabb készenléti felderítő csapatoknál az első lépcsőből kivont FUG-ok rendszerbe állítását.

1971-72-ben közel 100 db. felderítő PSZH (PSZH-F) került az azonnali készenléti felderítő zászlóalj állományába. A '80-as években megkezdődött a páncélozott felderítő harcjárművek (BMR), valamint ezek parancsnoki változatának (BRM-1K) beszerzése és rendszerbe állítása azon felderítő zászlóaljaknál, amelyek olyan hadosztályok állományában voltak, ahol már rendszerbe kerültek a gyalogsági harcjárművek (BMP).

A felderítő zászlóaljaknál a '70-es évektől megjelentek a mozgócélfelderítő lokátor alegységek; a rádiófelderítő alegységeknél pedig a rádiótechnikai és rádiórelé felderítő alegységek.

Ezen időszakban az állandó készenléti felderítő törzsek és csapatok *feltöltöttsége* kb. 95%-os, a rövidebb készenlétiüké kb. 57%-os, míg a hosszabb készenlétiüké kb. 19%-os volt. (A '80-as években megszűntek a hosszabb készenléti hadosztály közvetlen felderítő zászlóaljak.)

Kiemelkedik az utolsó fejlesztési időszak jelentősége, mivel a tervidőszak végére (1985) az MN szintű létszámcsökkentések, valamint a központi szerveknél kialakított új szervezeti-alkalmazási elgondolások miatt az ezred, hadosztály szervezetek helyett dandár (dd.) hadtest (hdt.) szervezetek létrehozására került sor a szárazföldi csapatoknál.

Ennek következtében a felére csökkent a felderítő zászlóaljak és felderítő századok száma. A felszabaduló létszámokból és harcitechnikai eszközökből megerősödtek a hadtest közvetlen felderítő zászlóaljak és a dandár közvetlen felderítő századok. (Az új szervezetek kiteljesedése már átnyúlt az 1986-os évre.)

A hadtest közvetlen felderítő zászlóaljaknál kettőről háromra nőtt a csapatfelderítő századok száma és nőtt a mélységfelderítő század állománya.

A hadműveleti rendeltetésű felderítő csapatok helyzete

\\) *A 34. önálló mélységi felderítő zászlóalj* állományából megalakított hadsereg közvetlen mélységi felderítő század állománya kiegészült és így a '70-es évek első felében már képes volt 12 MFCS alkalmazására.

A század korszerűbb rádióeszközöket, vevőközpontokat és ejtőernyőket kapott.

1977-ben *a 34. önálló mélységi felderítő zászlóalj az 5. hadsereg parancsnokság közvetlen alárendeltségébe került, így az önálló mélységi felderítő század beolvadt a zászlóalj állományába. A zászlóalj — állományában három*

azonos szervezetű századdal — képes volt 27 különleges rendeltetésű MFCS alkalmazására. (A különleges rendeltetésű MFCS megnevezés a többcélú alkalmazási lehetőséget — felderítés, diverziós tevékenység, kapcsolatfelvétel az ügynöki felderítéssel stb. — fejezte ki.)

Állományában korszerűbb speciális (ügynöki) rádióállomások, vevőközpontok és más technikai eszközök és anyagok kerültek (távcsöves puska, hangtompítók, éjjellátó távcsövek, lokátor-felderítő berendezések, távrobbantó eszközök, felderítő török, tartósított élelmiszersomagok, esővédő és álcaruha stb.).

Mindezek jelentősen javították a személyi állomány morálját, a feladatok végrehajtásának feltételeit, eredményességét.

A hadműveleti és harcászati mélységi felderítő alegységek háborús személyi utánpótlásának biztosítására hadrendbe került *egy tartalékképző mélységi felderítő zászlóalj*, "B"-ben egy szűk törzsszel, M-5 készenléti idővel Szolnok helyőrségben.

2) A 2. önálló rádió és rádiótechnikai felderítő zászlóalj állományába rádiótechnikai felderítő (RPSZ-5, majd RPSZ-6) és rádiórelé (VU-141) alegységek, valamint korszerűbb rádiófelderítő és a légi felsősáv lehallgatására alkalmas berendezések (VU-31) kerültek rendszerbe.

A zászlóalj 1975 végén Budapestről átdiszlokált Szombathely helyőrségbe, ahol viszonylag rövid idő alatt létrehozta a kiképzés és hadrafoghatóság feltételeit.

A speciális híradó, valamint a rádiófelderítő technika kis és közepes javítására a '80-as évek elején a rádió és rádiótechnikai felderítő zászlóalj állományában a már működő rádiófelderítő javító bázis állományából megalakult a *Felderítő Szakanyagjavító Század*, melynek irányítását a hadsereg felderítő osztály kijelölt szaktisztje végezte. A század átvette a mélységi felderítő alegységnél rendszeresített deszant (speciális) rádióeszközök javítását is.

3) „M” esetén a hadsereg alárendeltségébe kerülő *101. önálló felderítő repülő ezred* állománya lényegében az időszak végéig a már elavult L-29-es gépekkel vett részt a nagyobb méretű gyakorlatokon, mivel az 1980-as évek elején beszerzett SZU-22M típusú repülőgépeket felderítési feladatok végrehajtására — a 6 db. leiderítő konténer ellenére — nem alkalmazták.

Harcászati rendeltetésű felderítő egységek és alegységek helyzete

1) A hadosztály (*hadtest*) közvetlen felderítő zászlóaljak állományába a '80-as évekig egy csapatfelderítő, majd utána fokozatosan kettő-három csapatfelderítő század került (az azonnali készenléti hadtest közvetlen felderítő zászlóaljnál 1985 végére három csapatfelderítő század került a szervezetbe). Egy-egy század állományában 3-3 felderítő csoporttal (10-20, majd 30 db. harcjármű); egy mélységi felderítő század állományában 6, majd 9 MFCS-tal; és egy rádió

és rádiótechnikai felderítő század, melynek állománya kiegészült egy rádiótechnikai, majd később egy rádiórelé felderítő szakasszal.

A '80-as évekre az első lépcsőben tervezett hadosztályok felderítő zászlóaljainál, majd az időszak végére valamennyi felderítő zászlóalj állományában megjelentek a földi mozgócél felderítő lokátor alegységek (PSZNR-1), majd (PSZNR-5) 3-3 db. berendezéssel, melyek terepjáró személygépkocsikra voltak telepítve.

E tipizált szervezetektől eltértek a 3. hadtest állományában volt felderítő zászlóaljak, mivel ezek kezdetben nem rendelkeztek rádió és rádiótechnikai felderítő századdal. (A '80-as években az egri felderítő zászlóalj kapott egy századot.)

A szervezeti változásoknak megfelelően az azonnali készenléti felderítő zászlóaljak *összlétszáma meghaladta a 350főt.*

1976-ban az azonnali készenléti felderítő zászlóaljak átdislokáltak Győr, Szombathely és Lenti helyőrségekbe. (74., 42., 54. felderítő zászlóaljak.)

Az átdislokált felderítő zászlóaljak az új helyőrségekben rendkívül megfeszített munkával egy év alatt megteremtették az élet, a kiképzés és a hadrafoghatóság feltételeit.

Az új helyőrségekben javultak a hivatásos állomány élet-, munka- és lakás-, valamint a napi kiképzési feladatok eredményesebb végrehajtásának feltételei.

A *rövidebb és hosszabb* készenléti felderítő zászlóaljaknál „B”-ben feltöltésre kerültek a kiképzési (képzési) feladatok és az „M” feladatok végrehajtásához szükséges beosztások.

A *mélyégi felderítő századok* állománya fokozatosan kiegészült még 3 MFCS-tal, és ezek az alegységek is ellátásra kerültek távcsöves puskákkal, éjjellátó távcsövekkel, felderítő törökkel, esővédő ruházattal, korszerűbb rádiókkal, vevőközpontokkal, korszerűbb ejtőernyőkkel és más, a harci körülmények közötti működést elősegítő anyagokkal (távrobbantó eszközökkel azonban nem rendelkeztek).

A *rádió és rádiótechnikai felderítő századok* állományába egy rádiórelé és lehallgató szakasz, valamint fokozatosan korszerűbb URH felderítő (R-1.250M, VU-21, VU-31) és iránymérő (IU-6M) berendezések, valamint rádiórelé állomások kerültek.

Az alegységek átfegyverzését a VK 2. Csoportfőnökség alárendeltségében lévő Központi Szakanyagjavító Bázis hajtotta végre. (Hidász u.)

2) A *gépkocsizó lövész (hk.) ezred közvetlen felderítő századok* állományából kivonásra kerültek az oldalkocsis motorkerékpárok és szervezetükbe egyévesen három, majd négy felderítő csoport (a dandároknál) lett szervezve, kezdetben úszóharckocsikkal (FUG-okkal), majd az azonnali készenléti ezredkéi (dandároknál) felderítő PSZH-ekkel (10-13 db. PSZH-F).

A csapatfelderítő századoknál a szakasz szervezetek helyett beállított felderítő csoport szervezetek igazolták a változtatás helyességét, mivel így békében

szervezetek összekovácsolódtak a háborús körülmények közötti feladatok végrehajtására.

A fenti szervezetek szakirányítását, közvetlen vezetését továbbra is a *hadsergfelderítő osztály* gyakorolta, melynek szervezete megerősödött és a háborús feladatainak megfelelő tagozódást vett fel.

Az osztály a közvetlen alárendelt egységek vezetésére korszerűbb rádió, majd később a közvetlenek felé rádiórelé összeköttetéssel is rendelkezett a hadsereg híradó rendszerében.

Béke feladatai során fő feladata volt elősegíteni a kialakult szervezetek hivatásos állománnyal való feltöltését, az új technikai eszközök rendszerbe állítását, az alakulatok összekovácsolását.

A felderítő tisztek és tiszthelyettesek szolgálati és munkakörülményeire kedvező hatással voltak a hadsereg felderítő osztály által kidolgozott és levezetett hadseregszintű (eje., téli, nyári, hegyi) szakmai összevonások.

A felderítés egésze szakirányítására hivatott *VK 9. önálló osztály* 1972-ben beolvadt a *VK 2. Csoportfőnökség* szervezetébe csapatfelderítő osztályként (ekkor állománya megerősödött 4 fővel), majd az osztály 1978-ban *hadműveleti és harcászati felderítő szolgálattá alakult*, állományában 18 fővel.

Közvetlen alárendeltségébe került a FKK utódszervezete a Módszertani és Kivitelező alosztály, illetve ennek utódszervezete a *Módszertani Alosztály* (Eger). Az alosztály magas szinten végezte a felderítő csapatok kiképzési segédeszközökkel való ellátását, majd az 1970-es évek végétől a tisztek 10 hónapos intenzív németnyelvű felkészítését.

A csapatfelderítő osztály, majd a hadműveleti és harcászati felderítő szolgálat megerősödött szervezettel — élve a *VK 2. Csoportfőnökség* szervezetében rejlő lehetőségek kihasználásával — eredményesen végezte az alaprendeltetéséből adódó feladatok végrehajtását.

Alaptevékenysége az alábbi területekre irányult:

- végezni az elvonuló szárazföldi hadsereg állományában lévő felderítő törzsek és csapatok háborús alkalmazásával kapcsolatos intézkedéseket, tervek kidolgozását;
- a felderítő szervezetek fejlesztésével kapcsolatos VK szintű feladatokat;
- kutatni, beszerezni és rendszerbe állítani a korszerűbb technikai eszközöket;
- kidolgozni és kiadni a felderítő törzsek és tisztek felkészítéséhez szükséges utasításokat, segédleteket, a csapatok kiképzési programjait;
- végezni a felderítő törzsek és csapatok káderellátásával kapcsolatos tervező-szervező-irányító munkát a két tanintézet (KLKF, ZMKA) felé.

A hivatásos tiszthelyettes-képzés, valamint a tartalékos tisztek kiképzésével kapcsolatos szak irányító tevékenységet az e feladatokat végző alakulatok felé (Eger, Nyíreg\ háza. majd csak Eger) a 3. hadtest felderítő főnök útján valósította meg.

Az 1980-as évekre szervezettebbé, tervszerűbbé vált a VSZ tagállamai felderítő szolgálataival való együttműködés, melynek eredménye megmutatkozott a felderítő törzsek és csapatok hatékonyabbá vált felkészítésében. A szakirányú segítség és tapasztalatátadás egységesítette a felderítéssel szemben támasztott követelményeket, a szervezeteket és elősegítette az új felderítő technikai eszközök beszerzését.

A hadműveleti és harcászati felderítő szolgálat szakirányítása alatt lévő felderítő erők mellett a *MN tüzér, műszaki és vegyvédelmi csapatai is rendelkeztek* a szakfeladataik végrehajtásához szükséges felderítő alegységekkel, de az ezekkel kapcsolatos valamennyi feladatot az illetékes fegyvernemi parancsnokságok végezték.

Összefoglalva: A MN felderítő törzsei és csapatai szervezetei, technikai ellátottsága, felkészültsége és kiképzettsége megfelelt a felső vezetés részéről támasztott követelményeknek.

A hadsereg felderítő osztály irányításával a felderítő törzsek és a felderítő zászlóalj-parancsnokok zökkenőmentesen hajtották végre az alakulatok felszámolásával, átdiszlokálásával, a hivatásos és sorállomány átcsoportosításával járó feladatokat. VSZ szinten is többször elismerést váltott ki a hivatásos állomány felkészültsége, elhivatottsága a feladatok végrehajtása során. Megnőtt a felderítés jelentősége, elismertsége az összefegyvernemi törzsekben és a Magyar Néphadsereg egészében.

2. A FELDERÍTŐ CSAPATOK KÉPESSÉGEI ÉS AZ ALKALMAZÁS FŐBB ELVEI

2.1. AZ 1980-AS ÉVEK KÖZEPÉRE KIALAKULT SZERVEZETEK FELDERÍTŐ KÉPESSÉGEI

A felderítő alegységek, *egységek felderítő képessége* nem teljesen azonos a szervezetekben lévő felderítő szervek számszerű mennyiségével. Bár ez számvetési alapul szolgál a felderítés megszervezése, megtervezése során, a gyakorlatban a reális képesség megállapításához célszerű figyelembe venni — a konkrét harcászati-hadműveleti helyzetben — az alkalmazásra kerülő felderítő szervek felderítési (feladat-végrehajtási) lehetőségeit.

A felderítő erők képességeit, lehetőségeit meghatározzák:

- a parancsnoki és sorállomány felkészültsége, kiképzettsége;
- a rendelkezésre álló felderítő és harcitechikai eszközök mennyisége, minősége;
- a végrehajtandó feladat jellemzői;
- a rendelkezésre álló híradóeszközök megbízhatósága;
- az alkalmazás terepviszonyai;
- a szemben álló ellenséges csoportosítás jellemzői és a felderítés ellen fogantatott rendszabályai.

A fentiek alapján a szervezetek nyújtotta felderítő erő kb. 2/3-ával lehetett számolni az első ütemben, míg összességében a rendelkezésre álló felderítő erők és eszközök kb. 80-90%-a volt alkalmazható a felderítő tartalékképzés szükségessége és a hadrafoghatósági problémák miatt. (Nem számolva a háborús veszteségekkel.)

A) Hadműveleti rendeltetésű felderítő csapatok

a) A 34. önálló mélységi felderítő zászlóalj állományában — három azonos szervezetű mélységi felderítő század, századonként 9 különleges mélységi felderítő csoporttal (KMFCS) — képes volt 27 KMFCS alkalmazására a hadsereg hadműveleti tevékenységének teljes mélységéig (250-300 km.). Minden alkalmazásra került KMFCS részére kijelölésre került egy fő és egy-kettő tartalék működési körlet.

Egy KMFCS a földetérés után, a kijelölt működési körlet távolságától, nagyságától függően kb. 2-3 óra múlva érte el a készenlétet és képes volt — 2-3 járőr, vagy figyelők telepítésével — 2-3 fontos objektum felfedésére és települési körzetük behatárolására. A megszerzett információk, adatok tovább-

A *mélyégi felderítő század* állományában 6-9 MFCS-tal, melyek alkalmazásra kerülhettek helikopteres kijuttatással, ejtőernyővel vagy kirakással, esetenként gyalog 50- i 00 km. mélységig. A gyakorlati tapasztalatok azt mutatták, hogy a MFCS-ok 2/3-a volt alkalmazható az első ütemben. A harcászati rendeltetésű MFCS-ok alaprendeltetése elsősorban a felderítés volt, ezért diverziós feladatokat igen ritkán hajtottak végre.

Egy MFCS egy működési körletből képes volt 1-2 fontos objektum (cél) felderítésére és helyzetének behatárolására.

A *rádió és rádiótechnikai felderítő század* szervezete, állománya és technikai ellátottsága leheliné tették a valószínű ellenség harcászati mélységében üzemelő fontosabb URH rádió, rádiórelé és rádiótechnikai eszközei felfedését, paramétereinek meghatározását és települési körletük behatárolását. Az iránymérő állomások mérési pontosságát és mélységét alapvetően meghatározta a harcrend (alap) szélessége és a település körzetének domborzati viszonyai. A gyakorlati tapasztalatok alapján a hazai terepviszonyokat figyelembe véve a felfedés és lehallgatás mélysége általában 30-50 km., míg az iránymérés mélysége 25-30 km. volt.

A *mozgócéll felderítő lokátor szakaszok* állományában 3-3-db. PSZNR-1 vagy PSZNR-3 típusú felderítő lokátorral — technikai figyelőőrsöket telepítve — képesek voltak felfedni — a ráláthatóság határain belül — a kijelölt felderítési sávban megjelenő mozgócélokat (személyeket, technikai eszközöket) és meghatározni azok jellemzőit.

b) Az *ezred (dandár) közvetlen felderítő századok* állományában három (négy) azonos szervezetű felderítő csoporttal (bár ezek harcitechnikája csak a '80-as évekre vált egységessé) képesek voltak 3-4 FCS alkalmazására az ezred (dandár) harc feladatának teljes mélységéig.

A felderítő csapatok szervezeteibe és a *parancsnoki harcjárművekbe* (FUG, PSZH-F, BMR-1K) szerelt *rádióeszközök* megbízható rádióösszeköttetést biztosítottak a kiküldött felderítő szerv és a vezető felderítő főnök (törzs, vevőközpont) között. Az adatok kódolása, majd megfejtése azonban jelentősen lelassította a felderítési adatok eljuttatását az érintett parancsnokokhoz.

c) Tekintettel arra, hogy a *gépkocsizó lövész (hk.) ezredek (dandárok) alegységei* is kaptak alapfokú felderítő kiképzést, az ezred (dandár) parancsnokok szükség esetén ezen gépkocsizó lövész (hk.) alegységek állományából is képezhettek felderítő szerveket, melyek felkészítését a felderítő főnökök hajtották végre. Az ilyen felderítő szervek alkalmazására azonban általában csak az előrevetett osztagként ténykedő gépkocsizó lövész (hk.) zászlóalj állományából került sor. vagy harcászati gyakorlatokon az előljáró parancsnok utasítására.

Összefoglalva: megállapítható, hogy a szervezetekből, a rendelkezésre álló felderítő technikai eszközökből adódó képességek összhangban voltak a követelményekkel és reális lehetőséget biztosítottak a feladatok eredményes végrehajtásához.

A különböző szintű, méretű gyakorlatok tapasztalatai azt bizonyították, hogy az alkalmazott felderítő szervek és eszközök képesek voltak a tevékenység sávjában az objektumok 60-80%-ának felfedésére, illetve felderítésére, amely megfelelt a "jó" értékelés követelményeinek.

2.2. A FELDERÍTÉS MEGSZERVEZÉSÉNEK ÉS A FELDERÍTŐ ALEGYSÉGEK (SZERVEK) ALKALMAZÁSÁNAK FŐBB ELVEI

A felderítő törzsek munkarendje szervesen kapcsolódott az összefegyvernemi parancsnokok és törzsek béke és háborús körülményekre kidolgozott munkarendjéhez.

Az elmúlt évtizedek folyamán, ahogy nőtt a felderítő törzsek és csapatok jelentősége, úgy nőtt a felderítő főnökök, törzsek és csapatok tekintélye az összefegyvernemi parancsnokok és törzsfőnökök előtt.

Ez különösen megmutatkozott a különböző szintű és fokozatú gyakorlatok előkészítése és végrehajtása során.

E gyakorlatok során kulcsszerep hárult a felderítő főnökökre, mivel a harc (hadművelet) megszervezésével kapcsolatos feladatok, az előzetes elgondolások kialakítása a felderítő főnökök szereplésével kezdődtek.

A felderítés megszervezése magában foglalta:

- a kapott feladat részletes, alapos tanulmányozását;
- a kialakult helyzet értékelését, felderítő főnökjelentésének összeállítását;
- a várható feladatoknak megfelelő felderítő erők és eszközök mennyiségének megállapítását és ezek előzetes kijelölését;
- az előzetes felderítő harcintézkedések kidolgozását és lejtuttatását az érintett parancsnokokhoz;
- a felderítés megtervezését;
- a feladatok mindenoldalú biztosításához szükséges rendszabályok kidolgozásai;
- az alkalmazásra kerülő felderítő szervek és alegységek vezetési rendszerének kialakítását;
- a kijelölt erők felkészítésének rendjét.

A felderítés megszervezésével kapcsolatos valamennyi rendszabály kidolgozását, a feladatok meghatározását jelentős mértékben megkönnyítette a szolgálat részéről kidolgozott és valamennyi szinten egységesített tipizált harci-okmányok bevezetése.

A felderítési feladatok megszervezésével, végrehajtásával kapcsolatos valamennyi rendszabály, valamint a feladatok végleges meghatározása *a felderítő harcintézkedésben* fogalmazódott meg.

A megszabott feladatok egységes értelmezése, amelyet a feladatot végrehajtó felderítő főnök az *együttműködés megszervezése* folyamatában valósított meg.

A feladatok egységes értelmezése, a megszervezési folyamat operativitása és a vezetési feltételek hatékonyabbá tétele érdekében pl. a hadosztály felderítő főnök a tevékenységébe bevonta az alárendelt felderítő zászlóalj-parancsnokot egy szűk törzsszel és vezetési eszközökkel, míg a visszamaradt zászlóalj törzs alapvető feladata volt a kijelölt felderítő szervek tervszerű felkészítése a különböző álló feladatokra. A hadsereg felderítő főnök ugyanezt a módszert alkalmazta a hadsereg közvetlen felderítő csapatok vonatkozásában. (A 3. hadest felderítő főnök összekötő tiszteket rendelt be a hadosztály felderítő alosztályok állományából.)

A felderítő törzsek (ho., hdt., hds.) tábori körülmények közötti munkafeltételei — a többi fegyvernemi törzshöz hasonlóan — a MN-ben központilag kialakított törzsautóbuszokban voltak biztosítva, melyek lehetővé tették a háborús körülményeknek megfelelő munkacsoportosítások kialakítását és eredményes munkavégzését. Pl. egy hadosztály felderítő főnök vezetési pontja lényegében 2 db. oldalsátorral rendelkező törzsbuszban volt, melyben *három munkacsoport helyezkedett el*.

Az *1. sz. munkacsoport* — a felderítő főnök vezetésével az értékelő-elemző tevékenységet, a felderítés tervezését és az alárendelt felderítő törzsek (alegységek) irányítását végezte.

A *2. sz. munkacsoport* — a felderítő főnök-helyettes vezetésével a felderítés megszervezésével kapcsolatos kidolgozási tevékenységet végezte.

A *3. sz. munkacsoport* — a felderítő zászlóalj-parancsnok vezetésével (az egyik oldalsátorban) a saját alegységei közvetlen vezetését végezte az előljáró utasításainak megfelelően.

Hasonló módszereket alkalmaztak a hadsereg és a hadtest felderítő főnökök, azzal a különbséggel, hogy a hadsereg felderítő főnöknek nagyobb lehetőségei voltak mind a személyi állomány, mind az elhelyezési feltételek vonatkozásában.

A felderítés megszervezésének *legfontosabb eleme a felderítés megtervezése, a felderítési terv elkészítése* volt. Ennek alapját az előljáró felderítő harcintézkedése és az összefegyvernemi törzsfőnök felderítéssel kapcsolatos utasításai képezték. (Ez utóbbi sokszor csak formális volt, mivel a törzsfőnökök ezt általában rábízlak a felderítő főnökökre.) A tervezés térképen, mellé kidolgozott szöveges magyarázattal készült.

Az alkalmazásra kerülő felderítő szervek *számát, összetételét és feladatait* alapvetően a hadosztály, hadtest, hadsereg tevékenységi sávjában lévő (vár-

ható) ellenséges erők hovatarozása, csoportosítása, szervezete és technikai felszereltsége, továbbá várható tevékenységének jellege határozta meg. Ezért rendkívül fontos volt a valószínű ellenség előzőekben vázolt ismérveinek alapos ismerete.

A felderítő főnökök alapos elemzés után számbavették a felderítés sávjában fellelhető, vagy már ismert objektumokat (célokat), elsősorban azokat, amelyek megsemmisítésétől (rongálásától) függött a harc, hadművelet sikere. Ezeket az objektumokat fontosságuk szerint sorolták és ennek megfelelően jelölték ki az ezek felderítéséhez (rongálásához) szükséges felderítő erőket. Alapvető követelmény volt, hogy a legfontosabb objektumok felderítésére több felderítő erőt is tervezzenek, Pl. hadseregnél 1-2 KMFCs-ot, légifelderítést és rádiófelderítési: hadosztálynál (hadtestnél) 1-2 FCS-ot, 1-2 MFCS-ot és rádiófelderítést.

Lényegében tehát a felderítendő objektumok helyesfelmérése, megállapítása és a saját felderítő erők képességeinek, lehetőségeinek megítélése biztosította a feladatok eredményes végrehajtásának feltételeit.

A felderítő szervek, alegységek eredményes feladat-végrehajtásának *alapvetőfeltétele volt a megbízható, folyamatos összeköttetés biztosítása a működő felderítő erőkkel.*

Az 1980-as évekre valamennyi szinten, az akkori körülményeknek és beszerzési lehetőségeknek megfelelő korszerű rádió és rádiórelé eszközök álltak rendelkezésre a felderítő erők vezetésére. Pl. egy hadosztály felderítő főnök a harctevékenységek során az alábbi rádióforgalmi rendszereket hozta létre:

- URH rádióhálót az ezred felderítő főnökökkel;
- RH és URH rádió és rádiórelé irányt a rádió és rádiótechnikai felderítő századdal;
- RH és URH rádióhálót a működő felderítő csoportokkal;
- RH irányt az alkalmazott mélységi felderítő csoportokkal;
- RH és URH irányt a hadosztály felderítő tartalékával.

Az ezred felderítő főnökök egy-egy RH rádióhálót hoztak létre az alkalmazott felderítő csoportokkal.

A hadsereg felderítő főnök a fentieket a hadosztály felderítő főnökök és a hadsereg közvetlen felderítő egységek vonatkozásában értelem szerűen alkalmazta. A hadsereg által alkalmazott KMFCs-ok vezetését a hadsereg harcálláspont közelébe települt mélységi felderítő zászlóalj törzse valósította meg az erre a célra kifejlesztett vezető (vevő) központ útján. A hadsereg közvetlen egységekkel a vezetékes, valamint a RH rádióháló mellett megbízható rádiórelé irányok voltak szervezve.

Az eljáró felderítő főnök által meghatározott mennyiségű felderítő szerv kijelölését és leikészítését az érintett felderítő egységek törzsei szervezték és

hajtották végre. Az *első ütemben* a legfontosabb, vagy a bonyolultabb feladatokra általában a legjobban felkészült, legrátermettebb parancsnoki és sorállománnyal rendelkező FCS-ok (MFCS-ok, KMFCs-ok) kerültek alkalmazásra.

Különös figyelmet kellett fordítani ezen szervek saját csapatok harcrendjén történő áthaladásának biztosítására, illetve a rádió és rádiótechnikai felderítő alegységek elhelyezési feltételeinek kiválasztására és biztosítására a saját csapatok harcrendjében. Támadó harc (hadművelet) esetén pedig az ellenség mélységében ténykedő felderítő szervek csatlakozási pontjainak, felismerési jeleinek meghatározására.

Amennyiben valamelyik alkalmazott felderítő szerv megsemmisült, vagy vele a kapcsolat megszakadt, haladéktalanul új felderítő szerv alkalmazására került sor a felderítő tartalék állományából.

A gyakorlati tapasztalatok azt igazolták, hogy még honi területen, valódi harctevékenység nélkül is sokszor „elvesztek” a MFCS-ok, KMFCs-ok, és nagyon nehéz volt megállapítani a „hallgatás” tényleges okát. (Előfordult, hogy ez csak a gyakorlat végén derült ki.)

Összefoglalva: A fentiek gyakorlati végrehajtásában a felderítő főnökök, törzsek és alárendelt felderítő egységeik olyan jártasságot szereztek, amelyek mindenzintű és fokozatú gyakorlatokon megfelelték az akkori követelményeknek.

A tipizált munkafolyamatok, harciokmányok, a rendelkezésre álló munka- és vezetési feltételek jelentősen megkönnyítették a rájuk háruló feladatok eredményes végrehajtását.

A fentiek lehetővé tették az összefegyvernemi parancsnokok és törzsek részére a meghatározott harc feladat teljes mélységéig a megszerzett felderítő információk, adatok felhasználását elhatározásaik meghozatala során.

3. A FELKÉSZÍTÉS, KIKÉPZÉS RENDSZERE ÉS HELYZETE

3.1. TISZTEK, TISZTHELYETTESEK FELKÉSZÍTÉSE

A *felderítő lisztek és törzsek* összefegyvernemi és szakmai harcászati-hadműveleti felkészítése a MN Vezérkar által kettő évente (néha évenkénti kiegészítéssel) kiadott direktívák alapján történt.

Ezeknek megfelelően valamennyi fokozatban (ezred, dandár, hadosztály, hadtest, hadsereg) szolgáló felderítő főnökök részt vettek évente az adott összefegyvernemi parancsnok által vezetett parancsnoki foglalkozásokon, mellette a szakmai előljáró által vezetett szakmai továbbképzéseken. E foglalkozásokon feldolgozott léniákat továbbadták a közvetlen beosztott (alárendelt) és szakirányítás alatt álló felderítő parancsnokoknak, főnököknek, tiszteknek.

E rendszer eredményeként a minden évben közreadott új, aktuális témák, kérdések lejutottak a legmagasabb szintről az utolsó fokozatig.

A *szakmai továbbképzések* során elsősorban az aktuális kérdések, a felderítéssel kapcsolatos új elvek és módszerek kerültek feldolgozásra.

Különös figyelem irányult:

- a valószínű ellenség csoportosításaiban, szervezeteiben és technikai ellátottságában bekövetkezett változások megismerésére;
- a felderítő főnökök helyzetértékeléseinek és jelentéseinek tökéletesítésére;
- a felderítés megszervezése és megtervezése kérdéseinek begyakorlására, a típusokmáin ok kialakítására;
- a rendszerbe került új felderítő technikai eszközök alkalmazásával kapcsolatos ismeretek elsajátítására;
- az új felderítő utasítások, szabályzatok, elvek egységes értelmezésére.

Az elméleti-gyakorlati foglalkozások mellett a felkészítés meghatározó elemei a különböző parancsnoki és törzsvezetési, valamint a *felderítő rendszergyakorlatok* voltak.

Ez utóbbiak lényegében az 1980-as években váltak a felkészítés elemévé. Kettő-három évente általában megszervezésre és levezetésre került egy-egy hadosztály (hadtest), míg 3-5 évente egy hadsereg felderítő rendszergyakorlat. (1986 nyarán került végrehajtásra az első hadtest felderítő rendszergyakorlat.)

E gyakorlatokon a felderítő törzsek és alegységek mellett részt vettek az adott kötelékből a fegyvernemi (tü., mü., vv.) felderítő törzsek és alegységek is olyan mértékben, ahogy azt az előljáró törzsfőnök meghatározta. (E gyakorlatokat minden esetben az előljáró törzsfőnök vezette.) A fentiekén kívül a csatarepülő parancsnokság állományából a gyakorlatra bevonásra került 2-3 heli-

kopter is figyelési feladatok és a mélységi (különleges mélységi) felderítő csoportok deszantolása céljából.

A harcászati felderítő repülő ezred állományából esetenként, a nagyobb méretű gyakorlatokra bevonásra került 1-1 géppár, vizuális megfigyelés és légifényképezési feladatok végrehajtására.

A felderítő rendszergyakorlatokra esetenként bevonásra kerültek a tartalékos tisztképző bázisról is olyan felderítő tisztek, akiket alkalmazni tudtak a hadosztály felderítő törzsek állományukban, sajátos feladatokra. (Pl. tolmácsokat.)

A felderítő főnökök, törzsek és tisztek elméleti, gyakorlati felkészítéséhez jelentős mértékben hozzájárultak a különböző fokozatú és méretű parancsnoki és törzsvezetési, valamint harcászati gyakorlatok.

E gyakorlatokon — az összefegyvernemi parancsnoki munkarend folyamában — gyakorolhatták, tökéletesíthették elméleti és gyakorlati ismereteiket a felderítés megszervezésében és vezetésében.

Az 1970-es évektől széleskörű együttműködés alakult ki a *VSZ tagállamai felderítő szolgálatai* között, amely általában rendszeres, évenkénti találkozások során valósult meg. Ezekon a találkozásokon elhangzottak a felderítéssel kapcsolatos új elvek és bemutatásra kerültek a felderítési információk és adatok megszerzésével kapcsolatos új módszerek. Nem egyszer magas színvonalú, nagyszámú, különböző rendeltetésű felderítő erő és eszköz bevonásával végrehajtott felderítő rendszergyakorlatok során.

A VSZ tagállamai felderítő szolgálataival való együttműködés eredményességét bizonyítja az is, hogy ezen találkozások során nyílt lehetőség az új szovjet felderítő szabályzatok megismerésére — melyek egy része később adaptálásra került —, valamint az adott országban kifejlesztett új felderítő technikai eszközöket (BMR-1K, PSZNR-1 felderítő lokátor, távrobbantó berendezések stb). melyekből beszerzésre került bizonyos mennyiség.

Összefoglalva: A felderítő tisztek és törzsek felkészítése érdekében kialakított rendszer biztosította a már megszerzett ismeretek elmélyítését, az új elvek és módszerek megismerését, begyakorlását.

Az 1970-es évektől, a központi tervek alapján végrehajtott mozgósítási gyakorlatok során a behívott tartalékos tiszti és tiszthelyettesi állomány felfrissítette ~~elméleti~~ ismereteit és begyakorolta háborús feladatait.

3.2. A FELDERÍTŐ SORÁLLOMÁNY KIKÉPZÉSE

A) A felderítő csapatok személyi állományának kiképzése mindenkor a kiképzést irányító központi HM szerv (HM Harckiképzési és Testnevelési Csoportfőnökség, MN Kiképzési Főcsoportfőnökség) intézkedései alapján került megszervezésre és végrehajtásra.

Ez a szerv határozta meg a kiképzés rendszerét, (két éves, 3x8-as) az összfegyvernemi csapatok felderítő kiképzésével kapcsolatos feladatokat, valamint a fegyvernemi és szakcsapatok általános kiképzési óraszámait.

E HM központi szerv az alapkiképzés egységesítése érdekében módszertani foglalkozásokat, bemutatókat vezetett le a fegyvernemi főnökségek, parancsnokságok kiképzéssel foglalkozó tisztjei részére.

A felderítő csapatok részére a szakkiképzési követelményeket, a kiképzési programokat a VK szakirányító szerve (csap.f.o., VK 9.ö.o., hdm-i és harc-i f. szolg.) állította össze és adta ki a szakmai irányítása alatt lévő (alárendeltségébe tartozó) felderítő főnökök és csapatok részére.

A felderítő alegységek kiképzése a központilag kiadott kiképzési követelmények és programok alapján készült éves, féléves (időszakos), havira bontott kiképzési tervek alapján történt, tantermi komplexumokban, gyakorló (lő-) tereken, kiképzési objektumokban (különböző gyakorló pályákon) és különböző összevonásokon (hegyi, vízi, eje. stb.), valamint harcászati és felderítő rendszergyakorlatokon.

Az 1960-as évekig a sorállomány kiképzése kettő évre volt tervezve, éves, féléves és havi kiképzési tervek alapján. Az 1960-as évek első felében — elsősorban a kubai válság kiváltotta háborús veszély miatt — megnőtték a csapatok harckészültségével és hadrafoghatóságával összefüggő követelmények.

Lényegében ez (eltekintve a 3x8-as kiképzési rendszer kidolgozását és bevezetését a felderítő csapatoknál is. E rendszer lényege az volt, hogy az azonnali készenléti csapatok a magasabb harckészültségi fokozat (vagy „M”) elrendelése után R+12 óra múlva képesek legyenek elvonulni és felkészülni feladatok végrehajtására.

E rendszer bevezetése a felderítő csapatoknál elsősorban azért okozott gondokat, mert a felderítő harcjárművek, valamint a különböző rádiótechnikai berendezések kezelőállománya nem, vagy csak létszámnöveléssel volt hárommal osztható (Ezért a felderítő alegységeknél először 2x9 hónapos kiképzés került bevezetésre.)

Sok kísérletezés után, és központi segítséggel végül is 1967-ben már a felderítő csapatok is az újrendszerű kiképzést folytatták, és kialakultak az első időszakos állomány báziskiképzésének feltételei. MN létszámfedéssel bázison történt a felderítő harcjármű parancsnokok, vezetők, a speciális rádiótávírárszok, valamint a rádió és rádiótechnikai felderítő kezelők kiképzése. (A bázison a kiképzési idő 7 hónap volt.) A báziskiképzés befejezése után kerültek az alakulatokhoz, ahol elfoglalták beosztásaikat.

A csapatoknál folyt a II. és III. időszakos, valamint a nem báziskiképzésben részesült állomány I. időszakos kiképzése, harcjárművön és alegységen belüli harmadolással

Az alegységen belüli harmadolás lényege az volt, hogy az alegységen belüli kötelék (csoportok, szakaszok, századok) egyharmada I., II., III. időszakos

kiképzési folytatott. (A hadosztály közvetlen felderítő zászlóaljok csapatfelderítő és mélységi felderítő századai.)

Az alegységenkénti harmadolás lényege pedig az volt, hogy egy alegység II. vagy III. időszakos kiképzést folytatott. *Ezen alegységek teljes I. időszakos állományát bázisokon képezték ki.* Ilyen rendszerben folyt a kiképzés a rádió és rádiótechnikai felderítő és felderítő lokátor alegységeknél, valamint a gépkocsizó lövész (hk.) ezredek (dandárok) felderítő századainál. Az I. időszakos állomány kiképzése a kijelölt bázisokon, alegységeknél történt.

E rendszerben a váltás rendje hadosztály és hadsereg szinten volt kialakítva, úgy hogy egy hadosztályon belül egy ezred közvetlen felderítő század II. időszakos, három (később kettő) ezred közvetlen felderítő század pedig III. időszakos kiképzési folytatott.

A fentiekből az is kitűnik, hogy e rendszer bonyolult volt, és ezért több évre volt szükség a teljes megismerésére, begyakorlására, főleg a kiképzést tervező, szervező, végrehajtó hivatásos állomány vonatkozásában. A bonyolultság és a kezdeti nehézségek mellett azonban az 1970-es évekre maradéktalanul biztosította a megvalósítása érdekében kitűzött célok elérését.

A csapatfelderítő alegységek a hegyi és vízikiképzést rendszerint a rendelkezésre álló MN bázisokon hajtották végre néhány hét időtartamban a hadosztály (hadtest) felderítő főnökök szervezésében.

A bázis jellegű kiképzések jelentősen javították az állomány kiképzettségét, ezek nélkül az alegységek nem lettek volna képesek feladataik eredményes végrehajtására. Ugyanis a laktanyai (helyőrségi) kiképzés folyamatosságát, teljességét a sok építési, karbantartási, kiszolgálási és népgazdasági munkában való részvétel gyakorlatilag lehetetlenné tette, főleg az ezredekénél.

A hegyi kiképzési összevonásokon az MN hegyi bázisán (Rezi) megtanulták a különböző terepakadályok leküzdésének módszereit (hegymászás, akadálypálya), az útakadályok elhárítását, a hegyes terepen való felderítés sajátosságait. Gyakran ezen összevonások során pótolták azon kiképzési órákat is, melyek a lakanyában elmaradtak.

A vízikiképzés során megtanulták a folyó mentén védelemben lévő ellenség felderítésének sajátosságait, a különböző méretű vízi akadályok leküzdésének módszereit, a felderítő harcitechnika felkészítését a vízi akadályok leküzdésére.

A különböző objektumok (vezetési pontok, rakétaállások stb.) rajtaütéssel való megsemmisítése érdekében a '60-as évek második felében kidolgozásra kerültek a felderítő csoportok és mélységi felderítő csoportok részére a *kötélék lögyakorlatok* végrehajtásának rendje és módszere, melynek élethűbb végrehajtása érdekében különböző makettek kerültek legyártásra. Ezek eredményeként jelentősen nőtt a tűzvezetés és tűzzel való megsemmisítés (rongálás) hatékonysága.

Az úszóharcokocsival (majd a '80-as években BMR-ekkel) felszerelt csapatfelderítő alegységek a komplex vízi lögyakorlataikat összevontan hajtották

végre, kezdetben egy szovjet bázison, majd később a Csornán kiépített saját vízi lőtér területén.

Mind a harcászati, mind a hadműveleti rendeltetésű mélységi felderítő alegységek — a kiképzési intézkedésekben meghatározott — *ejtőernyős ugrásait* a hadsereg felderítő főnök (mf. főti.) szervezésében 2-3 hetes ejtőernyős táborozások keretében hajtották végre, rendszerint az MHSZ által biztosított AN-2 típusú repülőgépekből, vagy MI-8 típusú helikopterekből a kijelölt körletekben.

A rádió és rádiótechnikai felderítő alegységek általában jelentős tiszti és tiszthelyettesi hiányokkal küszködtek és évekig nem rendelkeztek megfelelő kiképzési segédeszközökkel. Mindezek lelassították ezen alegységek összekovácsolását, a megfelelő kiképzettségi szint elérését.

A kiképzési terveknek megfelelően csak ezen alegységek sorállománya kapott idegennyelvi ismereti kiképzést, összesen 358 órában (német nyelvből).

Az 1970-es évektől a VK 2. Csoportfőnökség illetékeseitől kapott segítség eredményeképpen jelentősen javultak ezen alegységek kiképzési feltételei (tantermi kiképzési berendezések, a rádiófelderítő komplexumok üzemképességének biztosítása) és rendszeresen bevonták őket a különböző fokozatú és méretű gyakorlatok rádióforgalmazásainak felfedésére és lehallgatására. Ezek eredményeként ezen alegységek az 1970-es évek közepére képessé váltak feladataik eredményes végrehajtására.

A különböző felmérések, ellenőrzések (központi ellenőrzések, HM szemlék) és gyakorlatok során megállapítható volt, hogy a legmagasabb kiképzettségi szintet általában a felderítő egységek (hadosztály közvetlen, hadsereg közvetlen felderítő alakulatok) mutatták.

Jól mutatja a kiképzettség fejlődését az a tény, hogy amíg az '50-es, 60-as években a különböző felmérések során gyakori volt a NEM MEGFELELŐ értékelés, addig az 1970-es és '80-as években ezek zömében JÓ és KIVÁLÓ értékelésre javultak. (Nem volt ritka a KIVÁLÓ, vagy ÉLENJÁRÓ cím elnyerése sem egy-egy alegységnél, felderítő zászlóaljnál.) Ugyanez nem mondható el az ezred közvetlen felderítő századokról, amelyeket az összefegyvernemi törzsek gyakran a kiképzési feladatokból kivonva, más jellegű feladatokkal (őrség, kiszolgálás, építés stb.) terheltek. Az ezred törzsfőnökök „szívesen” alkalmazták ezt a módszert, mert ezen alegységek emberállományának összetétele, színvonala messze megelőzte a lövész (hk.) alegységekét.

Ezért ezen alegységek a szakmai kiképzettséget alapvetően a különböző összevonások, kihelyezések során érték el és általában „megfelelő” értékelést kaptak.

B) A felderítő alegységek kiképzettsége színvonalának emeléséhez jelentős mértékben hozzájárult az 1967-ben létrehozott *Felderítő Kiképző Központ*, majd ennek utód szervezete, a *Felderítő Módszertani Alosztály* által megtervezett, legyártott és felszerelt felderítő *tantermi komplexumok*, valamint külön-

bőző akadálypályák, továbbá a felderítő szervek és alegységek *közvetlen harc előtti felkészítéséhez* szükséges segédletek. Ez utóbbi olyan sikert aratott, hogy a bemutató gyakorlatok és a mérhető eredményesség alapján e módszereket átvették más fegyvernemi alegységek is, valamint a VSZ felderítő szolgálatainak egy része

Egy-egy felderítő zászlóalj alaprendeltetésének megfelelően az 1970-es évek második felétől általában 6-8 (a tanépület kapacitásától függően) olyan — a felderítő kiképzés fő ágait képező — szemléltető, kiképzési segédeszközökkel, audiovizuális oktató gépekkel berendezett tanteremmel rendelkezett, amelyek lehetővé tették a kiképzési tervekben meghatározott követelmények elméleti-szemléltető elsajátítását. Az ezred közvetlen felderítő századok általában 1-2 szakkabinettel (egy harcászati és egy idegenhadsereg-ismereti) rendelkeztek.

Külső kiképzési objektumként a felderítő zászlóaljknál felépítésre kerültek: felderítő harciösvény, az állomány fizikai állóképességének növelésére, valamint ejtőernyős gyakorló pályák a földi ejtőernyős előkészítés végrehajtása érdekében. (A lentiekén kívül a különleges rendeltetésű mélységi felderítő zászlóaljnál olyan fedett diverziós lőtér került felépítésre, mely egyedülálló volt a Magyar Néphadseregben.)

Összefoglalva: A lentiek eredményeként az 1970-es évektől lényegesen megalapozottabbá, hatékonyabbá vált a felderítő alegységek kiképzése, a jól felkészülthivatásos állomány tapasztalatának, jártasságának, elhivatottságának köszönhetően a kiképzési foglalkozások egyre tartalmasabbá váltak. Ennek köszönhetően a felderítő alegységek az összefegyvernemi egységeknél és magasabbegységeknél minden vonatkozásban az élvonalba kerültek.

3.3. A FELDERÍTŐ ALEGYSÉGEK, SZERVEK HARC ELŐTTI KÖZVETLEN FELKÉSZÍTÉSE

Ezt a módszert a hadműveleti és harcászati felderítő szolgálat dolgozta ki a '70-es évek második felében, melynek alapvető célja volt a kiképzési hiányosságok felszámolása, a szakfeladatok végrehajtása eredményességének növelése.

Ennek végrehajtására minden gyakorlaton sor került, melyen felderítő alegységek részt vettek. A végrehajtás módszere az volt — fő vonalakban —, hogy amikor az alárendelt megkapta az előljáró előzetes felderítő harcintézkedését — vagyis amikor egyértelművé vált a felderítő alegység (szerv) részére a harc feladat - az adott kötelék (felderítő zászlóalj, felderítő század) törzse, parancsnoka — az előljáró felderítő főnök intézkedésének megfelelően — kijelölte a feladat végrehajtásához szükséges felderítő erőket és eszközöket, majd ezek felkészítésére tervet készített. E felkészítési terv magában foglalta

azokat a feladat eredményes végrehajtásához szükséges elméleti és gyakorlati foglalkozások körét, melyeket külön kijelölt helyeken, körletekben, terepasztalon, a felderítő szervek parancsnokaival, állományával megismertettek, begyakoroltak. (Az ezretleknél nem egyszer előfordult, hogy a személyi állomány ezeken a foglalkozásokon tanulta meg a felderítési feladatok végrehajtásának gyakorlati módszereit.)

A fentiekben belül valamennyi alkalmazásra kerülő felderítő alegységnél, szervnél különös figyelmet fordítottak a kapott harc feladat megítélésére, a feladat végrehajtásának körülményeire és módszereire.

Meghatároztak azokat a — a feladat sajátosságaiból eredő — kiegészítő eszközöket és anyagokat, melyek szükségesek voltak a feladatok eredményes végrehajtásához. (Pl. hordozható rádiók, diverziós tevékenységhez szükséges anyagok stb.)

A felkészítés előkészítése, megszervezése és végrehajtása folyamán folyamatosan érkeztek az előjárótól a konkrét harc feladattal kapcsolatos adatok, így a végrehajtás idejére lényegében egyértelművé vált a konkrét feladat az előkészítésben résztvevő parancsnokok előtt.

A csapatfelderítő szerveknél nagy figyelmet fordítottak:

- a felderítő, a harcitechnika és híradó eszközök üzemképességének biztosítására;
- az esetleges meghibásodások elhárítására;
- a mozgási irányok és menetvonalak kijelölésére;
- a teendőkre ellenséggel való találkozás esetén;
- a kiküldő parancsnokkal való összeköttetés fenntartására;
- a bejelentkezések és jelentések rendjére.

Az előjáró parancsnok (főnök) tájékoztatást ad a felderítés sávjában ténykedő, más alárendeltségben lévő felderítő erőkről, azok felismerési jeleiről.

A mélységi felderítő csoportok felkészülése során különös figyelmet fordítanak:

- a tervezett földterületi körletek értékelésére, terepasztalon való megismerésére;
- a működési körletekbe vezető menetvonalak kijelölésére;
- a találkozási és bejelentkezési pontok meghatározására;
- a működési körlet értékelésére, a tervezett bázis helyének kijelölésére;
- ellenséggel való találkozás esetén a tevékenység rendjére;
- a kijelöli tartalék működési körlet, vagy ideiglenes gyülekezési hely meghatározására.

A csoportparancsnok és kijelölt helyettese értelmezte a periodikus bejelentkezési táblázatot és a felderítési adatok összeállításának és továbbításának rendjét.

A rádió és rádiótechnikai felderítő alegységeknél különös figyelmet fordítanak:

- a szemben álló fél rádióforgalmi rendszereinek és azok ismérveinek megismerésére (az ismeretek felfrissítésére);
- a felfedő-lehallgató munkahelyek tevékenységi rendjére, az iránymérő állomások vezetésére;
- a tevékenység sávjában fellelhető rádiótechnikai eszközök ismérveinek, valós/mű működési körleteinek meghatározására;
- a felderítési információk, adatok gyűjtésével, feldolgozásával és jelentésével kapcsolatos kérdésekre;
- a kijelöli álláskörletekben az egyes harcrendi elemek, főleg a harcálláspont és az iránymérő állomások gondos kijelölésére;
- a harcrend felvételéhez szükséges menetvonalak, a manőver útvonalak kijelölésére;
- az együttműködés rendjére azon összefegyvernemi parancsnokokkal, melynek harcrendjében települ az alegység, vagy egyes harcrendi elemei.

Összefoglalva: A felkészítés folyamata tehát magában foglalja az alkalmazásra kerülő személyi állomány, valamint a felderítő, a harctechnikai és híradó eszközök hadrafoghatóságának ellenőrzését, helyreállítását, a feladat egységes értelmezései és annak végrehajtása során felmerülő problémák megoldásának lehetőségeit, valamint a váratlan helyzetekre való reagálás módszereit.

4. A FELDERÍTŐ TISZTEK ÉS TISZTHELYETTESEK KÉPZÉSE

A felderítő tisztek és **tiszthelyettesek képzése a Magyar Néphadseregben kialakult rendszerben történt.**

4.1. HIVATÁSOS TISZTEK KÉPZÉSE

A szervezeti fejlesztések **alapján lényegében a '70-es évek közepére alakultak ki** azok a tiszti szükségletek, **melyek meghatározták a főiskolára beiskolázandó létszámot.** A beiskolázandó létszámmal soha nem volt probléma, mivel a **felderítő** szakra általában többszörös túljelentkezés volt. A felderítő tisztképzés **kezdetben** az Egyesített Tiszti Iskolán, majd a Kossuth Lajos Katonai Főiskolán, Szentendrén folyt. A Kossuth Lajos Katonai Főiskolán létrehozott felderítő tanszék évről-évre **elhivatottabb, jól felkészített tiszteket adott a szolgálatnak.** Évente általában 15-20 fő került felavatásra, mely létszámból általában a legjobbak, mintegy 2-3 fő a VK 2. Csoportfőnökség állományába került **operatív** tiszti beiskolázásra.

A 4 éves képzés során a **beiskolázott állományból a kiképzési évek során** általában 2-3 fő lemorzsolódott, **mely a későbbiekben a gondosabb válogatás, valamint a hivatástudat elmélyítése következtében jelentősen lecsökkent.**

A hallgatók tanulmányaik **során a 3. és 4. évfolyamokról 1-2 hónapos csapatgyakorlító** Non is részt **vettek, melynek során megismerkedhettek az alegység-parancsnokokra háruló feladatokkal és a fogadó alakulattal.**

Az 1970-es évek **végétől a kiképzési tervek részévé vált az idegen nyelvű kiképzés** (angol, német, olasz), **amely rendkívül nagy vonzerőt gyakorolt a felderítő szakra jelentkezett fiatalok körében.**

A szakképzett tanári **állománynak köszönhetően a végzett hallgatói állomány 80-90%;** a valamelyik nyelvből a 4. év végére megszerezte a közép-, vagy felsőfokú nyelvvizsgát.

Lényegében ennek is **volt köszönhető, hogy soha nem okozott gondot a szolgálat** részérői igényelt létszám beiskolázása. Ennek ellenére az **alegységparancsnoki állomány feltöltöttsége mégis csak 85-90%-os volt.**

Ugyanis, már az 1960-as **évektől rendszerré vált a felderítő tisztek beiskolázása a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia felderítő szakára** (az első végzős osztály 1960-ban került a **tervezett beosztásokba**), **kezdetben 3 évenként egy osztály (15-18 fő), majd a '70-es évektől két évenként, az igényeknek megfelelően** törtéül a beiskolázás. A **végzett tisztek általában a hadosztályok felde-**

rító törzseibe, ezred felderítő főnöki, valamint a felderítő zászlóaljok akadémiai végzettségei igénylő beosztásaikba kerültek.

A szolgáltni vezetése rendkívül nagy figyelmet fordított a tisztek *idegen nyelv ismereti* kiképzésére. Ezért azon tisztek részére, akik valamelyik tanult nyelvből már legalább alapfokú, vagy középfokú vizsgát szereztek, Egerben a Módszertani Alosztály bázisán évente (6-8 fő részére) egy-egy 10 hónapos (német) intenzív nyelvtanfolyamot szerveztek.

A főiskolán beindult tervszerinti nyelv kiképzés előtt is voltak már próbálkozások a felderítő tisztek idegennyelv-ismereti képzésére (bár ezek orosznyelvűek voltak), de ezek lényegében nem adtak mérhető eredményeket. Így pl. a HM Kiképzési Főcsoportfőnökség utasítása alapján már az 1960-as években lehetett szervezni csoportos nyelvismereti foglalkozást heti 4 órában, vagy 3-4 hónapos nyelvtanfolyamok szervezésére volt lehetőség — de ezek eredménye a felderítő törzsekben, főleg a csapatoknál nem volt mérhető. (A fennálló tiszti hiányok miatt a parancsnokok nem szívesen engedték el tisztjeiket 3-4 hónapra.)

A nyelvismereti képzés eredményeként a '80-as évek közepére a fiatal felderítő tiszti állomány zöme rendelkezett valamilyen fokú nyugati nyelvismerettel. Mindez hozzájárult a felderítő tiszti állomány általános elismertségéhez, perspektivikus esélyeik növeléséhez.

4.2. HIVATÁSOS TISZTHELYETTES-KÉPZÉS

A hivatásos felderítő tiszthelyettes-képzés a '60-as években kezdődött a Központi Tiszthelyettes-képző Iskolán (KTI Békéscsaba), a harckocsizó tiszthelyettes-képző alegység állományában 20-26 fővel. (Ekkor a felderítő alegységek állományában még a PT-76-os úszóharckocsik voltak.)

A KTI felszámolása után a felderítő tiszthelyettes-képzés továbbra is a gl. (hk.) tiszthelyettes-képzéssel egy bázison, de 1973-tól a 65. gl. ezrednél (Nyíregyháza) történt.

Az 1970-es évek második felében létrehozásra került Egerben, az ottani felderítő zászlóalj bázisán az önálló felderítő tiszthelyettes-képzés, évente 10-15 fő beiskolázásával. A képzés időszaka 2 év volt, mely 4 hónapos sorkatonai, és három féléves tanintézeti képzésből állt.

A tiszthelyettes-képző iskolára felvételt nyertek azok a 8 általános, vagy annál magasabb iskolai végzettséggel rendelkező, valamint a felderítő alegységeknél továbbszolgáló, illetve a sorállományból jelentkezett fiatalok, akik hivatásul választották a hivatásos katonai pályát, és megfeleltek a felderítő tiszthelyettesi beosztással járó követelményeknek.

A tanintézeti képzés során a hallgatók konkrét beosztásban 6 hetes csapatgyakorlaton vettek részt, ahol megismerkedtek a jövőbeni beosztásukkal járó feladatokkal.

A végzés után a fiatal tiszthelyettesek általában harcjármű-parancsnoki, csoport (szakasz) parancsnoki és szolgálatvezetői beosztásokba kerültek.

4.3. TARTALÉKOS FELDERÍTŐ TISZTKÉPZÉS

A tartalékos felderítő tisztek kiképzése kezdetben Nyíregyházán, a 67. felderítő zászlóalj bázisán került végrehajtásra. Az 1980-as évek első felében a feladatot az egri 24. felderítő zászlóalj vette át.

A tartalékos felderítő tisztek kiképzése és továbbképzése 2 éves és rövidített (3-5 hónapos) tartalékos tiszti, valamint 4 hónapos magasabb képzettséget biztosító tanfolyamok keretében történt.

A 2 éves kiképzésre az érettségizett sorköteles fiatalok közül kiválasztott személyeket hívták be.

A hallgatók az első 8 hónapot a kiképző bázison, míg a további időt csapatgyakorlatként a felderítő alegységeknél, konkrét beosztásokban töltötték (szakaszparancsnok, felderítő csoportparancsnok).

A rövidített tanfolyamra általában azok kerültek bevonásra, akik az utóbbi 5 évben (egyetemet, főiskolát) végeztek és katonai kiképzésben nem részesültek; középiskolái végeztek és katonai szempontból hasznos polgári szakképzettséggel rendelkeztek: a sorkatonai szolgálatok során elnyerték a „MN kiváló katonája” címet, továbbá ha csak rövidített sorkatonai kiképzésben részesültek.

A kiképzés időtartama általában 3-5 hónapos volt, és a képzés utolsó hónapját a csapatoknál kijelölt beosztásokban töltötték.

A magasabb képzettséget biztosító tartalékos tiszti tanfolyamra azok a tartalékos felderítő tisztek kerültek, akik az előző kiképzési fajtákban eredményeik, felkészültségük és magatartásuk alapján képessé váltak századparancsnoki vagy felderítő zászlóalj és ezred felderítő törzsekben különböző beosztások ellátására. A kiképzés időtartama 3-4 hónap volt.

A tartalékos tisztként felavatott tisztek „M” esetére lebiztosításra kerültek a békében hiányzó helyek, illetve a keret alegységek „M” esetén való feltöltésére.

Összefoglalva: A hivatásos és a tartalékos tisztképzés kialakult rendszere, az oktatói állomány felkészültsége, a kiképzési feltételek megléte biztosította a meghatározott célok elérését.

Valamennyi tanintézet, bázis jól felkészült, elhivatott, a szakmát szerető hivatásos állományt adott a szolgálatnak. Az idegennyelv tanulásának lehetősége pedig olyan vonzerőt gyakorolt, hogy az 1970-es évek közepére a szolgálatnak kádergondjai lényegében nem voltak.

BEFEJEZÉS

Áttekintve a csapatfelderítés, illetve a hadműveleti és harcászati felderítés 40 éves múltját, megállapítható, hogy a felderítő szervezetek folyamatos változásokon keresztül érték el végül is a mindenkori politikai és katonai felsővezetés által támasztott követelményeknek megfelelő szintet, hadrafoghatósági mutatókat.

A fejlődés ütemét, a szervezetek kialakulását, a felderítő- és harcitechnika beszerzését befolyásolták egyrészt a világban folyó hidegháborús folyamatok, másrészt az ország teherbíró képessége. Ezért a korszerűbb felderítő és más technikai eszközök beszerzése lépcsőzetesen, az import és más beszerzési, valamint a pénzügyi lehetőségek függvényében történt.

A hivatásos állomány felnőtt a megemelt követelmények szintjére, és a sok szervezeti és elhelyezési változást szinte zökkenőmentesen hajtotta végre. Egy-egy helyőrségváltásnál történtek ugyan lemorzsolódások, de ezek alapvetően nem befolyásolták az érintett alakulatok hadrafoghatóságát.

A felderítő sorállomány — köszönve a kiképző állomány felkészültségének és a katonai állomány minőségi összetételének — sokszor nehéz, bonyolult körülmények között is eredményesen hajtotta végre a laktanyai élet során, és a különböző gyakorlatokon ráháruló feladatokat.

Az elmúlt 40 év során, főleg az 1970-80-as években a felderítő törzsek és csapatok szervezeteik technikai ellátottságuk és felkészültségük alapján növelték a felderítés tekintélyét, elismertségét.

Mivel a jegyzetben szándékosan kevés szó esett a hiányosságokról — bár azok bőven voltak —, ezek a teljesség igénye nélkül az alábbiakban foglaltatók össze.

Megállapítható, hogy a szervezetek, elvek és módszerek fejlődése, korszerűsítése mellen jelentősen elmaradt a feladatok valóságos harci körülmények közötti végrehajtásához szükséges korszerű felderítő és más technikai eszközök beszerzése és rendszerbe állítása. (Ennek oka elsősorban az volt, hogy nem volt kínálat, illetve a megismert eszközök beszerzésére különböző okokból nem volt lehetőség.)

Bár az 1980-as években a csapatfelderítő alegységek szervezeteibe beállított BRM és BRM-1K. típusú felderítő harcjárművek minőségi fejlődést mutattak, de ezek korlátozott száma (csak néhány felderítő zászlóaljhoz kerültek), majd a parancsnoki harcjárművekben lévő felderítő technikai eszközök (álláspont meghatározó berendezés, éjjellátó távcső) gyakori meghibásodásai (főleg az előző) nem hoztak jelentős változást a felderítés eredményességében. Nem szólva arról, hogy az ezred közvetlen felderítő század állományában lévő páncélozott felderítő harcjárművek lényegében csak passzív optikai figyelőműszerekkel rendelkeztek.

Hiányoztak a kiküldött figyelőkkel, járőrökkel a megbízható összeköttetést biztosító kisméretű, hordozható rádióeszközök.

A mélységi felderítő aegységek (MFCS-ok, KFCS-ok) felszereléséből hiányoztak a légi hullámsávokban működő hordozható rádióeszközök. A rendszerezített, deszant rádióeszközök (R-350, R-352) nem mindenben feleltek meg a követelményeknek (Ezek a rádiók kódolt gyorsadóval vannak szerelve, de 50 km-en belül nehézségei okozott a megbízható összeköttetés létesítése, illetve bonyolult a rádió telepítése.)

Műszerezettség hiányában (műholdas tájoló és álláspont meghatározó műszerek hiánya miatt) a helyzet-meghatározó pontosság nem elégítette ki a **rákétacsapatok** igényét.

A diverziós tevékenységek végrehajtásának feltételei harcászati szinten szinte teljesen hiányoztak, de ezek hadműveleti szinten is hiányosak voltak. (Pl. a beszerzett távrobantó berendezések a raktárban porosodtak, nem álltak rendelkezésre különleges robbanóanyagok stb.)

Felsőbb szinteken oly nagy volt a bekövetkező rendkívüli eseményektől való félsz, hogy ezek alkalmazását, de a gyakorlatokon az ejtőernyős kijuttatást is csak igen ritkán engedélyezték. Ezért a gyakorlatok során szinte valamennyi MFCS (KMFC) helikopteres deszantolása (kirakással) került kiszállításra, a robbantással, rombolással járó diverziós cselekményeket pedig lényegében csak imitálták.

A mélységi felderítést szervező-tervező felderítő törzsek nem fordítottak kellő figyelmet; az alkalmazott felderítő *szervek veszély esetén történő kiemelésére*, mivel helikopterek csak korlátozottan álltak rendelkezésre. Így az alkalmazott felderítő csoportokat szinte már az alkalmazás után „le lehetett írni”.

Ezen aegységek részére még a '70-es években kifejlesztésre kerültek az esővédő ruhák mellett a terepnek megfelelő álcaruhák, a barettsapkák (de ezek gyakorlati alkalmazását felső szinten megtiltották), a túlélést biztosító koncentrált élelmiszer anyagok, bár a személyi állomány ezeket csak ritkán vette igénybe. (A ;Ü' /lést szabálytalanul, gyakran saját beszerzéssel oldották meg.)

Mind a csapatfelderítő, mind a mélységi felderítő aegységeknél rendkívül kevés volt az éjjellátó eszköz.

A felderítő rendszer **leggyengébb láncszeme a rádió és rádiótechnikai felderítő aegységek gyakorlati alkalmazásában jelentkezett**. Egyrészt azért, mert a hazai gyártmányú komplexumok technikai berendezései lényegében már a beszerelés időszakában sem voltak korszerűek (a kifejlesztett, korszerű berendezések eladásra kerültek külföldre, vagy a hadászati rádiófelderítő aegységekhez kerültek) Másrészt gyakorlatok során csak a szervezők részéről telepített, a MN-ben **rendszerezített rádióállomások** működését ellenőrizhették (alájátszó állomások), amelyek üzemeltetési paraméterei meg sem közelítették a valószínű ellenséges rádióforgalmi rendszereket. Pedig legalább a hivatásos állomány részére — váltásos rendszerben — a nyugati rendszerek sajátossá-

gainak megismerésére lehetőség lett volna a békében működő hadászati rádiófelderítő erők munkahelyein.

Sajnálatos módon a költségvetési pénzek megkurtítása mellett, az illetékes szervek részéről sem volt meg az akarat a hazai bázisokon legyártott, nemzetközileg is elismert korszerű (automatizált) rádiófelderítő eszközök beszerzésére, legalább a hadsereg közvetlen rádió és rádiótechnikai felderítő zászlóalj részére.

A felderítő erők vezetéséhez, a beérkező adatok és információk gyűjtésére, feldolgozására minden fokozatban rendelkezésre álltak ugyan a felderítő vezetési pontok (törzsbuszok, rádióállomások, rádióközpontok), azonban a jelentések, adatok továbbítása — a fedett összeköttetést biztosító híradó eszközök hiánya miatt — lassú és bonyolult volt.

A harctevékenységek során a legoperatívabb felderítést a légifelderítő eszközök képesek végrehajtani, ugyanakkor ez volt a hadművelleti és harcászati felderítés leggyengébb területe. A bonyolult beszerzési, irányítási feltételek miatt nem jutottak érvényre a felderítő felső vezetés részéről megfogalmazott igények. (Hozzá nem értés, presztízs kérdések stb.)

Alapvető probléma volt, hogy a gyakorlatok során felderítésre alkalmazott helikopterek vagy amíg a rendszerben voltak az L-29 típusú felderítő repülőgépek — fedélzetéről leadott megfigyeléseket megbízhatóan csak légierő vezetési pontja vehette. (A harcálláspontokra telepített légivevők ezt a problémát nem oldották meg.)

Amennyiben a repülőgépek az AFA-39 típusú fényképező berendezésekkel légifényképezést hajtottak végre — az előhívó, értékelő központ nagy távolsága és az összeköttetési nehézségek miatt — az értékelt légi felvételek rendszerint késve érkeztek az érintett összefegyvernemi (felderítő) törzsekhez.

A SZU-22M típusú gépekhez beszerzett nagy kapacitású, korszerű „KKR-1” típusú felderítő konténerek alkalmazására, lényegében a légi felvételek előhívására, értékelésére hivatott központ (berendezések) kései beszerzése és kiképzettségi hiányosságok miatt nem került sor.

Az önálló felderítő zászlóalj-parancsnokok egy része sajnálatos módon nem fordított kellő figyelmet a laktanyán kívül megépített kiképzési objektumok (felderítő harciösvény, eje. gyakorló pálya, gyalogsági lőtér stb.) megóvására, karbantartására, így azokat — őrzés hiányában — rövid időn belül ismeretlen személyek megrongálták. (Néhány helyőrségben ezek némelyike teljesen lepusztult.)

Gyakori volt a tantermi komplexumokban telepített értékes, korszerű kiképzési segédletek, berendezések — a gondatlan vezetés miatti — meghibásodása.

A fentiek helyreállítása, javítása évente jelentős pénzt és munkaerőt kötött le a szolgálatoknál (a módszertani alosztálynál).

AJÁNLOTT IRODALOM

A téma szélesebbkörű, részletesebb megismeréséhez felhasználhatók:

1. A szerző által 1986-ban szerkesztett „A csapatfelderítés fejlődésének története 1945-1980” című anyag.
2. A szerző által, a HONVÉDELEM című katonai folyóiratban megjelent alábbi cikkek:
  - "25 éves a **csapatfelderítő szolgálat**"
1971., nyílt, 6. sz.;
  - „A hadosztály **felderítő rendszergyakorlat főbb tapasztalatai**"
1975. titkos. 2. sz.;
  - "A felderítés **erői és eszközei, helye, szerepe és feladatai a front támadó hadműveletében**"
1976. 4.sz. **különkiadás;**
  - "A HDS **felderítő rendszergyakorlatok főbb tapasztalatai**"
1976. titkos. 6. sz.;
  - "Felderítés a Front (HDS) **védelmi hadműveletében**"
1972. különkiadás;
  - "A felderítésről"
1972. titkos 1.sz.;
  - "Az MN felderítő módszertani **főbb tapasztalatai**"
1974. titkos 2. sz..

Készült: 1 példányban

Egy példány: 42 lap

Itsz.: 2008

Ügyintéző: Dr. Héjja István

Kapja: ZMNE Központi Könyvtár

Soksz.: 10 példányban

Snsz.:

Kapják: 10 sz. soksz. pld.: oktatói állomány

10 sz. soksz. pld.: ZMNE Könyvtár